

MOLIÈRE

KADINLAR
MEKTEBİ

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİRENLER:
BEDRETTİN TUNCEL - SABAHATTİN EYÜBOĞLU

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

III.
BASIM

Genel Yayın: 2168

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MOLİÈRE
KADINLAR MEKTEBİ

ÖZGÜN ADI
L'ÉCOLE DES FEMMES

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİRENLER
BEDRETTİN TUNCEL - SABAHATTİN EYÜBOĞLU

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2011
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MÜGE KARALOM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

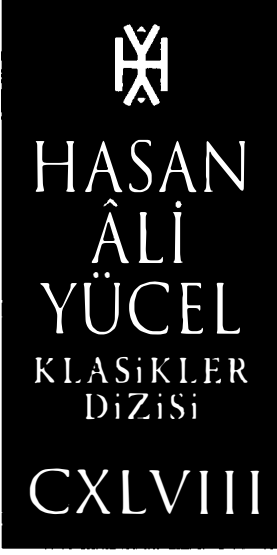
I. BASIM, MART 2011, İSTANBUL
III. BASIM, EKİM 2016, İSTANBUL

ISBN 978-605-360-185-2 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

MOLİÈRE

KADINLAR MEKTEBİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİRENLER:
BEDRETTİN TUNCEL - SABAHATTİN EYÜBOĞLU

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Molière ve Kadınlar Mektebi

Kadınlar Mektebi, ilk kez 26 Ocak 1662 tarihinde Paris'te Palais-Royal Tiyatrosu'nda oynandı. Bu tarihte Molière kırk yaşını doldurmuş bulunuyordu ve bu eseriyle sahne hayatının en büyük başarılarından birini kazandı. Fakat bu başarı aynı zamanda rakiplerini, aktör ve yazarları çok sinirlendirdi. Bu yüzden tam bir sene süren uzun bir tartışma ve mücadele dönemi açıldı. Molière, çeşitli zümrelere mensup kişiler tarafından eserine karşı yapılan eleştirilere *Kadınlar Mektebi'nin Eleştirisi* (Haziran 1663) ve *Impromptu de Versailles* (Ekim 1663) isimli komedileri yazarak cevap verdi.

Çevirisini verdiğimiz *Kadınlar Mektebi*, Molière'in ilk büyük komedisidir. Eserde sanatının gücünü ve ölçüsünü tam olarak görmek mümkündür. Saldırıya uğramasının belli başlı sebeplerinden biri de budur. Zayıf bir yazar, kendisine yapılan şiddetli saldırılardan ezilebilirdi, fakat Molière bunlara aldırmamış, saldıranları adeta enselerinden yakalamış, onları tekrar sahneye sürükleyerek, sağduyusu daima kuvvetli olan, iyi ile kötüyü her zaman yanılmaksızın ayırt eden halkın gözleri önüne çırilçıplak sermişti.

Kadınlar Mektebi temsillerinden hiç memnun olmayan La Feuillade isminde kibar şahsiyetlerden birinin, Molière'i Versailles Sarayı'nın koridorlarından birinde kulaklarından yakalayıp hakaret etmesi, ne yazık ki gerçek bir olaydır. Bu hareket, düşmanlarının doğal tepkisinin canlı fakat gülünç bir biçimidir. Molière piyeslerinde halkı güldüren, eğlendiren

taraf, bu gibi adamları elbette çileden çıkarıyordu. Yaramaz bir çocukmuş gibi, Molière'in kulaklarını çeken bu asil dük, elinden gelse onu öldürmeye kadar da giderdi. Bu türden ahmaklarla mücadele etmek Molière için hayli zor olmuştur.

Molière, hakiki komediyi yaratmak yolundaydı; eserlerinde çeşitli karakterlerin bir tür sınıflamasını yapıyordu, saptamalarındaki sentez gücü, düşmanlarını fena halde ürkütüyordu. Eserleri bazılarının, özellikle halkın hoşuna gittiği halde, birçoklarını da hırpalıyordu. Dönemin, toplumun, insanların mükemmel bir aynası olan Molière komedilerinde birçok insan kendisini çırılçıplak görmekten tabii memnun kalamazdı. Molière'in başarı kazandığı, hoşla gittiği bir gerçektir. İşte bu durum, özellikle rakip yazar ve aktörleri çok sinirlendiriyordu. Bu duyguyla, Molière'in kitapları, insanları, Arlekino'yu taklit ettiğini, eserlerinde kendisinin olan hiçbir şey bulunmadığını iddia ediyorlardı. Bu gibiler için Molière çok tehlikeli bir adamdı, çünkü hiçbir şeyden, hiç kimseden sakınmıyordu; kralın etrafında dolaşan insanlarla alay etmekle, kralla alay ettiği, özellikle kişisel çıkarları baltalayan böyle bir adama göz kulak olmak gerektiği ileri sürülüyordu. Yerginin, eleştirinin sınır tanımaksızın işlediği bir memleketin mahvolmaya aday olduğu da ekleniyordu. Bütün bu iddiaların gülünçlüğü meydanda; çünkü Molière, yıkıcı olmaktan çok, var olan değerleri ortaya koyan yapıcı bir zekâ idi.

Kadınlar Mektebi temsilleri sanat kuralları, soylu düşünceler, ahlak ve din perdesi altında bir sürü saçma sapan eleştirilerin meydana çıkmasına sebep olmuştu. Piyesin kahramanı olan Arnolphe'un sözleri, kiliseye ve kutsal değerlere karşı açık bir saldırı sayılıyordu. Molière, *Kadınlar Mektebi'nin Eleştirisi*'ni yazıp oynattıktan sonra saldırılar yeni bir hızla arttı. Yalnız, hakiki sanattan anlayan bazı kişiler –bunların arasında Kral XIV. Louis de vardı– *Kadınlar Mektebi*'ni ve Molière'i savundular. Meşhur Boileau, dostunu teselli etmek için ona şöyle diyordu: “Bırak, düşmanların hasetten kudursunlar! Onlar, senin yalnız aşağı seviyede halkı eğlendirdiğini, dizelerinin

kimseyi güldürmediğini bağıra çağıra söyleyedursunlar. Bütün bu gayretleri boşuna! Sen biraz daha az hoş gitmesini bilseydin, onları herhalde bu kadar çileden çıkarmazdın.”*

Yine Boileau, *Kadınlar Mektebi*’ni seyrettikten sonra, “İşte hakiki komedi! Plautus ve Terentius artık geride kaldı...” diyordu.

Kadınlar Mektebi, dönemin komedi anlayışını altüst ediyordu. *Le Cid*’in trajedide yaptığı yeniliği, *Kadınlar Mektebi* komedide yapmıştır. Yunanlıların trajedide gösterdikleri mucizeyi, Molière XVII. yüzyılda komedide göstermiştir, insan oğlunun zaaflarını bu denli kudretle sadeleştirmek, peygamberlere bile kısmet olmayan bir mucizedir.

XVII. yüzyılın ilk yarısında komedi, trajediye göre çok geri, çok ilkel bir durumdaydı. Corneille’in yazdığı *Yalancı* (1642), basit bir entrika komedisinden başka bir şey değildi (zamanımızda görülen bayağı vodviller gibi.) Komedilerde görülen şahısların hayatla adeta ilgileri yoktu; tamamen hayal ürünü ve hayatla ilişkileri olmayan şahıslar... Molière’in yaptığı yenilik insanları, hayatı anlamak gayretindedir. Molière, kuvvetini hayatın kendisinden alır (Balzac gibi). Böylelikle sahnede hem bir dönemin rengini, özelliklerini göstermeyi başarmış, hem de insan oğlunu kudretli bir görüşle çözümlemeye çalışmıştır.** Eserleri bu yüzden saldırıya uğramıştır. Çünkü bu çapta bir yenilik, geri kafaları sarsacak kuvvetteydi.

Molière *Kadınlar Mektebi*’ni, evlendikten on ay sonra sahneye koymuştur. Eser, aşka övgüdür. Olay aşağı yukarı, *Kocalar Mektebi*’ndekinin (1661) aynıdır: Yaşlı bir adam, bir genç kıza âşıktır. Yalnız, *Kocalar Mektebi*’nde olaylar ihtiyarın lehine biter; altmış yaşında olan Sganarelle, iyi tabiatı

* Boileau: *Stances*, 1 Ocak 1663. (ç.n.)

** Molière Paris’e yerleşmeden önce, tam on üç sene, arkadaşlarıyla birlikte bütün Fransa’yı dolaşmıştı. Pézenas’ta temsiller verdiği sıralarda, bir gün bir berber dükkânında saatlerce kalmış, dükkâna girip çıkanların sözlerini, hareketlerini kaydetmişti. Molière, bütün hayatı boyunca insanları, olayları bu biçimde incelemiştir. (ç.n.)

ve hoşgörüsü sayesinde genç kızın kalbini kazanır, halbuki *Kadınlar Mektebi*'nde Arnolphe gülünç bir duruma düşer.

1659-1662 seneleri arasında yazılan *Gülünç Kibarlar*, *Kocalar Mektebi* ve *Kadınlar Mektebi*'inde asıl konu kadındır. Molière *Gülünç Kibarlar*'da şunu demek istiyor: "Kendi rolünün öneminin farkında olan bir kadın, incir çekirdeği doldurmayan şeyler, züppelikler için hayatını mahveder mi?" *Kocalar Mektebi*'nin konusunu da şöyle özetleyebiliriz: "Şu kocalarda zekâ varsa karılarına iyi davranırlar." *Kadınlar Mektebi*'inden çıkan anlam da şu: "Şu insanlar, duygularına nasıl da yenilirler!"

Kocalar Mektebi, çok iyimser bir eserdi. 18 yaşında bir kızın, 60 yaşında bir erkeği sevebileceğini gösteriyordu. Bu iyimserlik *Kadınlar Mektebi*'inde ortadan kayboluyor. Aşkın yalnız gençliğe özgü bir duygu olduğu, tabiatı zorlamanın bir yarar sağlamadığı kanıtlanıyor. Descartes nasıl insanın serbest düşünmesini istemişse Molière de –bütün eserlerinde olduğu gibi– bu eserde insanın serbest yaşaması düşüncesini savunur.

Molière, *Kocalar Mektebi*'nde savunduğu düşünceleri *Kadınlar Mektebi*'nde yeniden ele alır. Gençliği baskı altında bulundurmak, cehalet içinde bırakmak tehlikeli bir usuldür. Bu usulü kullananlar, eninde sonunda yaptıklarının cezasını çekmeye mahkûmdurlar.

Molière bu eserde sahneye yeni bir Sganarelle çıkarıyor; Arnolphe, Sganarelle gibi, bencil, zalim bir adamdır. Kırkını geçtiği halde, daha on altı yaşını doldurmayan Agnès isminde bir kızla evlenmek sevdasındadır. Arnolphe bu kızı dört yaşındayken fakir annesinin elinden almış, onu dünyadan uzak bir manastırda koyu bir cehalet içinde büyüt müştür. Arnolphe, çokbilmiş karıları tarafından aldatılan kocaların durumuna düşmemek için Agnès'i böyle koyu bir cehalet içinde bırakmaktan çekinmemiştir. Eser başladığı zaman, Arnolphe genç kızı manastırdan almış, kendi evinin yanında bulunan başka bir eve hapsedmiş, yanına muhafız olarak bir hizmetçiyle

ahmak bir uşağı koymuştur. Fakat bütün bu tedbirlere rağmen, günün birinde Agnès, Horace isminde bir delikanlıya gönlünü kaptırır. Arnolphe yokken onu eve kabul eder. Sonuçta genç kız, sevdiği delikanlıyla evlenir. Arnolphe, kendisi için çok acı olan bu sonuca istemeye istemeye razı olur. Kullandığı barbarca usul, kendi aleyhine döner.

Arnolphe eserde bencil, hain ve gülünç bir kişi olarak görülür. Kadın ruhunun bütün sırlarını bildiği sanısına kapılır. Genç kızın saf kalbini zehirlemek için elinden geleni yapar. Fakat bütün bu gayretler boşunadır; sonuçta tabiat kazanır.

Bu korkunç yaradılışlı insanın arkadaşı olan Chrysalde'in görevi, herkesle alay eden bu adamla alay etmektir. Chrysalde, haklı sözleriyle Arnolphe'ü çileden çıkarır. Genç kızı korumakla görevlendirilen hizmetçiyle uşak saf insanlardır. Fakat efendileriyle alay etmek fırsatını hiç kaçırmazlar. Genç kızın kalbini çelen Horace, sempatik bir delikanlıdır. İlk gençlik heyecanıyla Arnolphe'un karşısına dikilir. Agnès, Molière'in yarattığı genç kız tiplerinin en başarılı örneklerinden biridir. On yedi yaşının cana yakın saflığıyla, Horace'tan önce Arnolphe'un aklını fikrini perişan eder. Diğer tipler de kudretle yaşatılmıştır.

Olay ustalıkla düzenlenmiştir. Bu kadar basit bir konudan mükemmel bir eser çıkarmak ancak hakiki sanatçılara kısmet olur; Molière işte bu sanatçılardan biridir. Komedi dehası onda en yüksek derecesini bulmuştur. Molière'in bütün eserleri gibi, *Kadınlar Mektebi* de okunmak için değil, oynanmak için yazılmıştır. Sahnede başarılı olmasının sırlarından biri de budur. Sahneyi göz önüne getirmeden, piyesi oynamadan içinden okumaya kalkışmak, coğrafya dersini haritasız okumak gibi bir şeydir.

Kadınlar Mektebi'ni ilk önce Türkçeye çeviren Vefik Paşa'dır. Bu çeviri ne yazık ki hatalıdır. Dili eski ve sahneye uygun değildir. Bu sebeple, eserin yeni bir çevirisine gerek vardı.

Bedrettin TUNCEL

Kişiler

ARNOLPHE ya da öteki adıyla M. DE LA SOUCHE.

AGNÈS, Arnolphe'un büyüttüğü masum genç kız.

HORACE, Agnès'in âşığı.

ALAIN, köylü, Arnolphe'un uşığı.

GEORGETTE, köylü kız, Arnolphe'un hizmetçisi.

CHRYSalDE, Arnolphe'un ahababı.

ENRIQUE, Chrysalde'in kayınbiraderi.

ORONTE, Horace'ın babası, Arnolphe'un yakın ahababı.

Olay bir şehrin meydanında geçer.

I. Perde

1. Sahne

CHRYSSALDE, ARNOLPHE

CHRYSSALDE

Demek evlenme teklifine geliyorsunuz?

ARNOLPHE

Evet, yarını geçirmeden işi bitirmek niyetindeyim.

CHRYSSALDE

Burada biz bizyiz, kimse işitmeden aramızda konuşabiliriz, size içimdekini dostça söyleyeyim mi? Yapmak istediğiniz şey, beni sizin hesabınıza çok korkutuyor; ne tarafından alırsanız alın, evlenmek sizin için çok tehlikeli bir iş.

ARNOLPHE

Olabilir dostum. Siz herhalde kendinize bakarak bizim hakkımızda endişeye düşüyorsunuz. Galiba size göre, insan evlenirse mutlaka boynuzu takar.

CHRYSSALDE

Bunlar talihin cilveleridir, başa ne geleceği bilinemez; buna engel olmayı istemek de boştur. Fakat beni sizin hesabınıza korkutan, yüzlerce zavallı kocanın maruz kaldığı alaylardır. Çünkü bilirsiniz ya, büyük küçük dinlemeden siz de herkesi eleştirirsiniz. Çünkü sizin de en büyük zevkiniz her gittiğiniz yerde entrikaları ballandıra ballandıra anlatmaktır.

ARNOLPHE

Peki ama, acaba dünyanın hangi şehrinde kocalar burada olduğu kadar sabırlıdır? Türlü türlüsünü görmüyor muyuz? Hepsini de evlerinde çekiştirip dururlar. Kimi para biriktirir, karısı da bu parayı ona boynuz taktıranlara peşkeş çeker; biraz daha mutlu, fakat aynı derecede kepaze olan birtakım kocalar da var ki, her gün karılarına hediyeler verildiğini görürler de akıllarından hiçbir kıskançlık fikri geçmez. Neden? Çünkü hanımefendi, kendisine bu hediyelerin erdemlerine karşılık verildiğini söyler. Bu kocaların kimisi ortalığı velveleye verir, hiçbir şey de elde edemez; kimisi işleri tatlıya bağlar, genç sevdalının eve geldiğini görünce, bütün nezaketiyle eldivenlerini, paltosunu alır. Kadınların bazısı, dişilere özgü ustalıkla, sadık kocasına yalancık-tan bir itirafta bulunur, adamcağız da böyle bir dolaba girip rahat rahat oturur ve sevdalının boş emeklerine acır, arkadan da işler yürür. Bazısı da süslenip püslenmesi göze batmasın diye, sarf ettiği paraları oyunda kazandığını söyler; ahmak kocası da bunun ne çeşit bir oyun olabileceğini düşünmeden, karısı para kazanıyor diye Tanrıya şükürler eder. Özetle, bütün bunlar hep birer alay konusu. Seyirci olarak bunlara gülemez miyim? Bütün bu ahmaklara...

CHRYSLALDE

Doğru, fakat gülme komşuna, gelir başına. Âlemin dili durur mu? Olup bitenleri gelip anlatmak herkes için bir eğlence; benim bulunduğum yerlerde ne söylenirse söylensin, hiçbir dedikoduya kulak astığım görülmemiştir. Böyle yerlerde kendimi tutarım; gerçi sırası gelince bazı laubalilikleri hoş görmediğimi söylerim; bazı kocaların ses çıkarmadan katlandıkları şeylerin başıma gelmesini istemem, ama hiçbir zaman büyük söz de söylememişimdir; çünkü ne olur ne olmaz, günün birinde işler tersine dönebilir; bu gibi hallerde insan, şöyle yaparım, böyle ederim diye büyük sözler söylememeli. Mesela, talih bu ya, günün birinde benim

başıma da bir kaza gelecek olursa, başkalarına gülmediğim için, eminim kimse de benimle uluorta alay etmeyecektir; hatta belki de bazı iyi insanlar vah vah, yazık oldu diyecektir; bu da benim için bir kazanç. Size gelince mirim, işin rengi değişir. Tekrar ediyorum, sizi bekleyen tehlike büyük. Geniş mezhepli sayılan kocalar aleyhinde ağzınıza geleni söyleyip onlara şeytan gibi tebelleş olduğunuz için, doğru yoldan çıkıp yaş tahtaya basmamalısınız; bir tutacak tarafınızı bulmasınlar, yoksa Tanrı korusun, sizi köşebaşlarında tefe koyup çalarlar; hem de...

ARNOLPHE

Aman dostum, siz merak etmeyin, bu işlerde bana oyun oynayacak adamın alnını karışlarım. Bize boynuz taktırmak için kadınların kullandıkları ince dalavereleri, şeytanlıkları bilirim; insanı nasıl tuzağa düşürürler, bilirim. Bu tehlikeye karşı tedbirimi almışımdır; alacağım kızda öyle bir masumiyet var ki, alnıma toz kondurmaz.

CHRYSLALDE

Demek sizce kadın toy olmalı ki...

ARNOLPHE

Karın toy olmalı ki sana toy demesinler. Sizin hatunun pek uslu olduğuna inanırım, fakat kadında akıl hayra alâmet değildir. Çok bilmiş kadın alanların başına neler geldiğini bilirim. Ben gider de hiç öyle kültürlü kadın alır mıyım? Durmaksızın salonlardan, toplantılardan dem vursun, aşka dair yazılar yazsın, şiirler döktürsün, markiler, kibar kişiler ziyaretine gelsin, ben de hanımefendinin kocası diye, kimse yüzüme bakmadan, bir yanda put gibi durayım. Tanrı göstermesin, ben öyle kafası çalışanına dünyada yanaşmam; eli kalem tutan kadın, gereğinden fazlasını bilir. Benim alacağım kadının bilgisi kıt olmalı, hatta kafiye nedir bilmemeli; kibarlar toplantısına gider de kafiye oyunu oynarsa, “Siz ne düşündünüz?” dedikleri zaman, “Kremalı pasta,” desin. Sözü kısıması kara cahil olsun. Tanrıya dua etmeyi,

beni sevmeyi, dikip dokumayı bilsin yeter; ben bunu bilir, bunu söylerim.

CHRYSLALDE

Demek sizce kadın mutlaka beyinsiz olacak?

ARNOLPHE

O kadar ki, kadının aptal ve çirkin olmasına razıyım da çok güzel ve çok akıllı olmasına razı değilim.

CHRYSLALDE

Zekâ ve güzellik...

ARNOLPHE

Namuslu olsun yeter.

CHRYSLALDE

Peki ama aptal bir kadın namuslu olmak nedir bilmez ki. Aptal bir kadınla yaşamak herhalde sıkıcı bir şeydir; sonra siz sanıyor musunuz ki böyle olursa tehlike kalmaz, insan boynuz takmaktan kurtulur? Zeki kadın bir kusur işleyebilir, fakat hiç olmazsa bunu düşünerek ve isteyerek yapar; halbuki aptal kadın genellikle istemeden ve ne yaptığığını bilmeden günaha girer.

ARNOLPHE

Bu güzel mantığa, bu derin sözlere ben de Pantagruel'in Panurge'e verdiği cevabı vereceğim.* Siz bana aptal kadın alma deyin durun, kıyamete kadar vaazlar, öğütler verin; sonunda göreceksiniz ki ben hâlâ o kafadayım ve şaşırıp kalacaksınız.

CHRYSLALDE

Artık ağzımı açıp bir kelime bile söylemem.

ARNOLPHE

Herkesin tuttuğu bir yol var. Her şeyde olduğu gibi, kadın konusunda da kendi düşüncemden vazgeçmem. Oldukça zenginim, istiyorum ki alacağım kadın her şeyi bende görsün, bana dört elle sarılsın, sonra servetini, asaletini başı-

* Rabelais: III. kitap, V. bölüm. (ç.n.)

ma kakmasın. Onun diğer çocuklar arasındaki tatlı ve sakin hali daha dört yaşında iken kalbimi kendine bağladı; annesini darlık içinde görünce kızını istemeyi düşündüm; bu köylü kadıncağz isteğimi öğrenince başındaki külfetin kalkacağına sevindi. Onu şehir hayatından uzakta, küçük bir manastırda istediğim gibi yetiştirdim; yani mümkün olduğu kadar basit ve cahil kalması için gerekli tedbirleri kendim aldım. Tanrıya şükür, muradıma erdim; büyüdüğü zaman onu öyle masum buldum ki, bana istediğim gibi bir kadınla evlenmek fırsatını verdiği için Tanrıya şükrettim. Sonra onu manastırdan aldım. Oturduğum yere her saat türlü türlü insanlar gelir, her şeyi düşünmek gerek; tuttum onu ayrı bir yere, kimsenin gelip beni göremeyeceği şu öteki eve yerleştirdim. Yaradılışındaki saflık bozulmasın diye, yanına tıpkı kendisi gibi sade insanlar koydum. Bunları ne diye anlatıyorsunuz diyeceksiniz; ne kadar ileriye düşündüğümü anlayasınız diye anlatıyorum. Şimdi bütün bunları bırakalım da sizi sadık bir dost sıfatıyla bu akşam onunla birlikte yemeğe davet edeyim, biraz yakından görün de bakalım seçimimde yanılmış mıyım, yanılmamış mıyım?

CHRYSLALDE

Kabul.

ARNOLPHE

Bu görüşmede onun nasıl bir mahlûk, ne kadar masum bir yavrucak olduğunu anlarsınız.

CHRYSLALDE

Bu konuda bana anlattıklarınızdan sonra...

ARNOLPHE

Gerçek anlattıklarımından da güzel. Onun saf hallerine her an hayran oluyorum. Bazen öyle şeyler söylüyor ki, gülmekten bayılıyorum. İnanmazsınız, geçen gün kafasını bir hayli yorduktan sonra benzersiz bir masumiyetle bana ne sorsa beğenirsiniz? Acaba çocuklar insanın kulağından mı doğar?

CHRYSSALDE

Pek hoş doğrusu, Senyör Arnolphe...

ARNOLPHE

Bakın yine! Bana hep bu adla mı hitap edeceksiniz?

CHRYSSALDE

Doğrusu, söylemek istemiyorum, ama dilime öyle geliyor. Mösyö de la Souche bir türlü aklıma gelmiyor. Canım, sizin de kırk iki yaşında yeniden isim almak nereden aklınıza esti? Çiftliğinizin eski bir kütüğünü bir beyzade adı gibi ortaya atmaya ne gerek vardı?

ARNOLPHE

Bizim çiftliğin bu adla tanınmış olmasından başka, la Souche kulağıma Arnolphe'dan daha hoş geliyor.

CHRYSSALDE

Atalarının öz adını bırakıp birtakım asılsız düşüncelerden doğmuş uydurma bir isim takınmak ne anlamsız bir şey! Birçoklarının derdi de bu. Benzetmek gibi olmasın, şişman Pierre adlı bir köylü tanırım. Mülk namına bir karış toprağı vardır. Tutmuş bu toprağın etrafına çamurlu bir hendek kazdırmış ve bir adası varmış gibi Mösyö de Lisle adını almış.

ARNOLPHE

Böyle örnekler vermeseniz daha iyi olur. Her neyse, ben de la Souche adını taşıyorum. Bu adın bence hem gereğı, hem de cazibesi var. Bana başka bir adla hitap edilirse gücüme gider.

CHRYSSALDE

İyi ama, birçokları buna kolayca alışamıyor, hatta bazen mektup adreslerinde...

ARNOLPHE

Bilmeyenlere bir diyeceğim yok, fakat siz...

CHRYSSALDE

Pekâlâ. Bu yüzden kavga edecek değiliz ya. Bundan sonra ne yapar yapar, ağzımı Mösyö de la Souche demeye alıştıırım.

ARNOLPHE

Hoşça kalın. Şu kapıyı çalıp bir görüneyim de geldiğimden haberleri olsun.

CHRYSLALDE

(*Çıkarken.*)

Gerçekten, bu adam bayağı kaçırmış.

ARNOLPHE

Bazı konularda kafası işlemiyor. Ne tuhaf! Öyle insanlar var ki bir düşünceye körü körüne saplanıp kalırlar. Hey!

2. Sahne

ALAIN, GEORGETTE, ARNOLPHE

ALAIN

Kim o?

ARNOLPHE

Açın. Beni görünce herhalde bir sevinçtir kopacak, görüşmeyeli on gün oldu.

ALAIN

Kim o?

ARNOLPHE

Benim.

ALAIN

Georgette!

GEORGETTE

Ne var?

ALAIN

Git, kapıyı aç.

GEORGETTE

Sen git aç.

ALAIN

Sen git, sen.

GEORGETTE

Gitmem.

ALAIN

Ben de gitmem.

ARNOLPHE

Şunların yaptığı merasime bakın, beni kapıda bırakıyorlar!

Hey, yahu! Size söylüyorum.

GEORGETTE

Kapıyı çalan kim?

ARNOLPHE

Efendiniz.

GEORGETTE

Alain!

ALAIN

Ne var?

GEORGETTE

Beyefendi gelmiş. Çabuk aç.

ALAIN

Sen açsana.

GEORGETTE

Ben ateşi üflüyorum.

ALAIN

Ben de kuşu kolluyorum, çıkarsa kedi kapar.

ARNOLPHE

Bana gelip kapıyı açmayana dört beş gün yemek yok. İşte bu kadar.

GEORGETTE

Sen ne diye geliyorsun, ben koşuyorum işte.

ALAIN

Ben dururken sana ne oluyor? Amma kurnaz ha!

GEORGETTE

Çekilsene oradan.

ALAIN

Hayır, sen çekil.

GEORGETTE

Kapıyı açacağım.

ALAIN

Ben açacağım.

GEORGETTE

Açmayacaksın.

ALAIN

Sen de açmayacaksın.

GEORGETTE

Sen de.

ARNOLPHE

Gel de sabret buna!

ALAIN

Bakın yine ben açtım, efendim.

GEORGETTE

Sen onu affetmişsin, ben açtım.

ALAIN

Beyefendiden çekinmeseydim, ben sana...

ARNOLPHE

(Alain'den bir yumruk yer.)

Tanrının cezası!

ALAIN

Affedersiniz.

ARNOLPHE

Bak şu öküz herife!

ALAIN

Hep onun yüzünden efendim.

ARNOLPHE

Susun ikiniz de! Siz şimdi maskaralığı bırakın da bana cevap verin. Söyle bakalım Alain, evde keyifler yerinde mi?

ALAIN

Efendim keyifler... keyifler efendim... Tanrıya çok şükür, keyifler...

(Arnolphe, arka arkaya, üç defa Alain'in başından şapkasını çıkarır.)

ARNOLPHE

Terbiyesiz herif, kim öğretti sana böyle şapkanı çıkarmadan karşımda konuşmayı?

ALAIN

Hakkınız var efendim, bir halttır ettik.

ARNOLPHE

(*Alain'e.*)

Söyleyin Agnès'e, aşağı insin.

(*Georgette'e*)

Ben buradan gidince üzüldü mü?

GEORGETTE

Üzüldü mü? Hayır.

ARNOLPHE

Hayır mı?

GEORGETTE

Üzülmedi efendim.

ARNOLPHE

Neden acaba?

GEORGETTE

Evet, yalan söylüyorsam canım çıksın. Her an geldiniz, geleceğiniz sanıyordu; ne zaman evin önünden bir at, bir eşek ya da bir katır geçse siz geldiniz sanıyordu.

3. Sahne

AGNÈS, ALAIN, GEORGETTE, ARNOLPHE

ARNOLPHE

İşi de elinde! Hayra alamet. Ee, Agnès, seyahatten döndüm işte. Sevindiniz mi?

AGNÈS

Evet efendim, şükürler olsun.

ARNOLPHE

Ben de sizi gördüğüme pek sevindim. Ne güzel, keyfiniz hep böyle yerindeydi, değil mi?

AGNÈS

Rahatımı kaçıran yalnız geceleri pireler oldu.

ARNOLPHE

Ya, öyle mi? Merak etmeyin, yakında birisi sizi pirelerden kurtaracak.

AGNÈS

Çok memnun olurum.

ARNOLPHE

Elbette memnun olursunuz. Bu yaptığınız ne, bakayım?

AGNÈS

Kendime başlık yapıyorum. Sizin gecelik entarileriniz, takkeleriniz bitti.

ARNOLPHE

Ya! Ne iyi! Ne güzel! Haydi yukarı çıkın. Hiç canınız sıkılmasın. Ben şimdi gelirim. Sizinle önemli şeyler konuşacağım.

(Hepsi içeri girdikten sonra.)

Meşhur zamane kadınları, çokbilmiş hanımefendiler, aşka, güzel duygulara dair türlü türlü diller dökenler! Sizin bütün şiirleriniz, bütün romanlarınız, bütün ilminiz, bütün aşk mektuplarınız bir araya gelse şu namuslu, şu masum cehaletin yanında para eder mi?

4. Sahne

HORACE, ARNOLPHE

ARNOLPHE

Servet insanın gözünü kamaştırmamalı, öyle ki şeref... O da kim? Acaba?.. Evet o. Aldanıyorum. Hayır. Evet, evet. Hayır, ta kendisi, Hor...

HORACE

Senyör Ar...

ARNOLPHE

Horace.

HORACE

Arnolphe.

ARNOLPHE

Ah, ne kadar sevindim, ne kadar! Ne zamandan beri buralardasınız?

HORACE

Dokuz günden beri.

ARNOLPHE

Yok canım?

HORACE

Önce sizin eve gittim, bulamadım.

ARNOLPHE

Köye gitmiştim.

HORACE

Evet, iki gün oluyor.

ARNOLPHE

Aman Tanrım! Çocuklar ne çabuk da büyüyor! Onu şu kardarcıkken görmüştüm; bakın şimdi ne hale gelmiş, olur şey değil.

HORACE

Ya, işte böyle.

ARNOLPHE

Fakat söyleyin Tanrı aşkına, babanız, benim iyi dostum, sevgili dostum Oronte ne yapıyor, ne ediyor? Ona çok sevgim ve saygım vardır. Her zamanki gibi yine neşesi yerinde mi? Kendisini ne kadar yakın hissettiğimi bilir. Dört senedir birbirimizi görmedik, üstelik mektuplaşmak da kısmet olmadı galiba.

HORACE

Babam bizlerden daha neşeli, Senyör Arnolphe; size bir mektubunu getiriyorum. Buraya geldikten sonra aldığım bir mektubunda geleceğini bildiriyor. Niçin gelecek, bilmiyorum. Amerika'da on dört sene kalıp bir hayli servetle buraya dönen bir hemşerinizi varmış, böyle birini tanıyor musunuz?

ARNOLPHE

Hayır. Adı neymiş, söylemediler mi?

HORACE

Enrique.

ARNOLPHE

Tanımıyorum.

HORACE

Babam söz ediyor. Geldiğini söylüyor, sanki iyi tanıdığım bir adammış gibi. Mektubunda anlatmadığı önemli bir iş için birlikte yola çıkmak üzereymişler.

ARNOLPHE

Babanızı görmek elbette beni çok sevindirecek. Onu ağrlamak için ne gerekirse yapacağım.

(Mektubu okuduktan sonra.)

Dostlara yazılan mektuplarda bu kadar kibarlığa gerek yok, bütün bu iltifatlar gereksiz. Benden her şeyi çekinmeden isteyebilirsiniz; böyle şeyler yazılmaya bile değmez.

HORACE

Ama ben işi sözde bırakanlardan değilim, şu anda on altına ihtiyacım var.

ARNOLPHE

Doğrusu, böyle hareket etmekle beni minnettar bırakıyorsunuz. Ne iyi rastlantı, üzerimde para da var. Kese de sizde kalsın.

HORACE

Size bir makbuz...

ARNOLPHE

Bırakın bu merasimi canım. Ee, söyleyin bakalım, şehrimizi nasıl buldunuz?

HORACE

Ahalisi kalabalık, binaları şahane; eğlenceleri de fevkalade olsa gerek.

ARNOLPHE

Herkes kendine göre eğlence buluyor; kadın peşinde dolaşan çıtkırıldım kibarlar burada istediklerini bol bol bulur-

lar. Çünkü burada kadınların işi gücü erkeklere kısıtmaktır; hepsi hoppadır, esmeri de, kumralı da. Kocalar da dünyanın en saf insanlarıdır; eğlenebildiğin kadar eğlen; kadınların türlü oyunlarını görmek, benim için başlı başına bir komedi. Belki siz de daha şimdiden birinin kalbini çeldiniz. Yoksa daha bir şey elde edemediniz mi? Sizin gibi yakışıklı adamlar, altından daha kıymetli. Bu boy bos sizde oldukça istediğiniz kadar boynuz taktırabilirsiniz.

HORACE

Size işin doğrusunu söyleyim, bu civarda bir aşk macerasına girdim; dostum olduğunuz için bunu size anlatmam gerek.

ARNOLPHE

Yok canım! İşte bir hovardalık hikâyesi daha, hemen bizim deftere geçirmeli.

HORACE

Aman, çok rica ederim, anlatacağım şeyler gizli kalsın.

ARNOLPHE

Elbette!

HORACE

Bilirsiniz ki böyle durumlarda sır meydana çıktı mı, işler altüst olur. Şimdi size açıkça itiraf edeyim. Burada bir dilbere gönlümü kaptırdım. Şimdiye kadar gayretlerim hiç de boşa gitmedi; evine serbestçe girip çıkabiliyorum. Övünüp kızın günahına girmek gibi olmasın ama, işlerim pek yolunda gidiyor.

ARNOLPHE

(*Gülerek.*)

Peki kimmiş bu bakalım?

HORACE

(*Agnès'in evini göstererek.*)

Şu gördüğünüz kırmızı duvarlı evde oturan körpe bir mahlûk; onu kimseye göstermek istemeyen bir herifin örneği görülmemiş gafleti yüzünden basit ruhlu kalmış ama, bü-

tün cehaletine rağmen insanı hayran edecek bir cazibesi var; öyle cana yakın, öyle tatlı ki, hiçbir kalbin dayanmasına imkân yok. Bu sihirli aşk yıldızını belki siz de görmüşsünüzdür; size ismini de söyleyim: Agnès.

ARNOLPHE

(*Kendi kendine.*)

Eyvah! Bittim!

HORACE

Herifin adı da galiba Zousse ya da Souche gibi bir şey; ismi üzerinde pek durmadım; akli az, parası çok diyorlar. Gülünç herifin biriymiş. Tanıyor musunuz?

ARNOLPHE

(*Kendi kendine.*)

Yutabilirsen yut!

HORACE

Ee, bir şey söylemiyorsunuz?

ARNOLPHE

Ha, evet, tanırım.

HORACE

Kaçığın biri, değil mi?

ARNOLPHE

Eee?..

HORACE

Ne diyorsunuz? Ne? Eee! Yani evet diyorsunuz. Gülünç dercede kıskanç, değil mi? Budala! Herhalde anlattıkları gibi olacak. Kısacası, şirin Agnès beni kendine bağladı. Ne yalan söyleyeyim, inci gibi kız doğrusu; böyle nadir bir güzelin maskara bir herifin elinde kalması günah olur. Ne yapıp edip o kıskanç herife rağmen kızı elde etmek istiyorum; bütün isteğim bu. Sizden sıkılmadan ödünç aldığım parayı da bu işi başarmak için kullanacağım. Benden daha iyi bilirsiniz ki, ne kadar uğraşırsak uğraşalım, bütün kapıları açan anahtar paradır. Nice insanların başlarını döndüren o canım maden, savaşta olduğu gibi aşkta da zaferle-

ri kolaylaştırır. Siz kederli görünüyorsunuz. Yoksa yapmak istediğim şeyi doğru bulmuyor musunuz?

ARNOLPHE

Yoo, yani, şey, nasıl söyleyeyim...

HORACE

Anlaşıldı, bu konu sizi sıkıyor. Hoşça kalın, yakında size teşekkürle gelirim.

ARNOLPHE

Ah! Bu da mı!..

HORACE

(*Geri dönerek.*)

Bir daha söyleyeyim. Anlattıklarım aramızda kalsın; çok rica ederim, kimseye söylemeyin sakın.

(*Gider.*)

ARNOLPHE

Ah! İçimde neler, neler!..

HORACE

(*Geri gelerek.*)

Hele babam hiç duymasın, belki kızacağı tutar.

ARNOLPHE

(*Horace'ın tekrar geri geleceğini sanarak.*)

Of!.. Of!.. Konuşurken nasıl içim parçalandı! Hiç kimse-
nin aklı fikri böyle perişan olmamıştır. Gelmiş işi bana, biz-
zat bana anlatıyor; bu ne tedbirsizlik, bu ne acele! Öteki
ismim onu aldatmış, ama şaşkın ne kadar da ateşli! Bu ka-
dar azap çektikten sonra keşke katlanıp boşboğazlıklarını
sonuna kadar dinleseymdim, tehlikenin ne merkezde olduğu-
nu iyice anlasaydım, gizli ilişkilerini tamamen öğrenseydim.
Gidip arkasından yetişeyim, uzağa gitmemiştir. Olan bite-
ni iyice ağzından alayım. Bu yüzden başıma gelecek fela-
keti düşündükçe içim ürperiyor; insan ararken çok defa is-
temediği şeyleri de bulurmuş.

II. Perde

1. Sahne

ARNOLPHE

Boşuna arkasından koştum, nereye gittiğini bulamadım; ama düşününce anlıyorum ki, herhalde benim için daha hayırlı oldu. Çünkü ne de olsa, içimi yakan heyecan gözünden kaçmayacaktı; içimi kemiren dert meydana çıkacaktı; halbuki bilmediği şeyleri öğrenmesi işime gelmez. Ama ben öyle dolma yutacak, ağzı süt kokan bir çapkının sırnaşmalarına fırsat verecek adamlardan değilim; bu işin önünü almalı, her şeyden önce aralarındaki anlaşmanın nereye vardığını öğrenmeli. Bu işte benim şerefim söz konusu, artık Agnès'e karım diye bakıyorum. Bir hata işlediyse kepaze oldum demektir. Her yaptığı şeyin ucu bana dokunur, değil mi ya? Ah, ben ne ettim de buralardan uzaklaştım! Ah, bu uğursuz seyahat!

(Kapıyı çalar.)

2. Sahne

ALAIN, GEORGETTE, ARNOLPHE

ALAIN

Gördünüz mü efendim, bu sefer...

ARNOLPHE

Kes sesini! Gelin buraya ikiniz de. Geçin şuraya, geçin. Gelin buraya, gelin diyorum size.

GEORGETTE

Aman! Beni korkular aldı, elim ayağım kesiliyor.

ARNOLPHE

Demek ben yokken bana böyle itaat edersiniz ha? İkiniz bir olup bana ihanet edersiniz ha?

GEORGETTE

Aman efendim, beni yemeye kalkışmayın; ayaklarınızı öpeyim.

ALAIN

(Kendi kendine.)

Gerçekten, herifi kuduz köpek ısırılmış.

ARNOLPHE

Of! Konuşamıyorum; başıma gelecekten öyle korkuyorum ki... Boğuluyorum, üstümü başımı yırtasım geliyor. Seni melun köpek seni! Bir erkeği eve alırsınız ha!.. Ne o, kaçıyor musun? Şimdi bana... Kıpırdama, yoksa!.. Söyleyin bana bakayım... Öhö! Evet, ikiniz de bana... Yerinden kıpırdayanı gebertirim. Bu adam evime nasıl girdi? Haydi, söyleyin, haydi, çabuk, hemen, derhal, şimdi, düşünmek yok. Haydi, söylesenize!

ALAIN ve GEORGETTE

(Diz çökerek.)

Aman! Aman! Siz bilirsiniz...

GEORGETTE

Kalbim duracak!

ALAIN

Ölüyorum.

ARNOLPHE

Kan ter içinde kaldım; biraz nefes alayım, dolaşıp açılayım. Kim derdi ki parmak kadarken gördüğüm çocuk büyüyüp bunları yapacak? Aman Tanrım! İçime bir fenalık geliyor!

Meseleyi tatlılıkla onun ağzından öğrenmek daha iyi olacak, öfkemi yenmeliyim. Sabret kalbim! Sakin ol, sakin ol! Kalkın ayağa, gidin, Agnès'e söyleyin, aşağı insin. Durun. Şimdi bunlar gider, öfkeli olduğumu söylerler, birdenbire öğrensın daha iyi. Kendim gidip çağırayım. Siz burada bekleyin.

3. Sahne

ALAIN, GEORGETTE

GEORGETTE

Aman Tanrım, ateş püskürüyor! Gözlerinden öyle korktum, öyle korktum ki... Ömrümde böyle korkunç surat görmedim.

ALAIN

O gelen beye kızmış, ben dememiş miydim sana?

GEORGETTE

Ama bu da ne demek oluyor? Ne diye bizi başına dikip, hanımı nefes almaya bırakmıyor? Ne diye onu herkesten bu kadar gizliyor, kimsenin yanına yanaşmasına dayanamıyor?

ALAIN

Çünkü onu herkesten kıskanıyor da ondan.

GEORGETTE

İyi ama, bu da nereden kafasına esmiş?

ALAIN

Esmiş... çünkü kıskanıyor da ondan.

GEORGETTE

Peki ama, ne diye kıskanıyor, bu hiddet de ne oluyor?

ALAIN

Çünkü kıskançlık... sana nasıl anlatayım Georgette, kıskançlık, öyle bir şeydir ki... İnsanın kafasına girdi mi, aklını fikrini perişan eder... Evin etrafında insan minsan bıraktırmaz. Daha iyi anlaman için bunu bir benzetmeyle anlatayım. Sen

çorbanın başına oturmuşken, açlıktan gözü dönmüş birisi gelip de senin çorbaya kaşık atmaya kalksa ne yaparsın söyle, öfkelenir, adamın üzerine atılmak istersin, değil mi?

GEORGETTE

Evet, bunu anlarım.

ALAIN

İşte kıskançlık da tıpkı böyledir. Kadın gerçekten erkeğin çorbasıdır. Bir erkek çorbasına başka erkeklerin kaşık atmak istediklerini görünce, hemen küplere biner.

GEORGETTE

Doğru, fakat herkes niçin bu kadar kızmıyor? Öyleleri var ki karılarını yakışıklı beylerle görmeye bayılıyorlar.

ALAIN

Herkes sevgisinde bu kadar açgözlülük edip hepsini kendi yemek istemez.

GEORGETTE

Şeşi beş görmüyorsam beyefendi geliyor yine.

ALAIN

Gözlerin iyi görüyor, gelen o.

GEORGETTE

Bak ne kadar kızgın.

ALAIN

Derdi var da ondan.

4. Sahne

ARNOLPHE, AGNÈS, ALAIN, GEORGETTE

ARNOLPHE

Yunanlının biri İmparator Augustus'a doğru olduğu kadar da faydalı bir öğüt vermiş. Herhangi bir hadise bizi kızdırdığı zaman, alfabenin harflerini saymaya başlamalı ki bu zaman zarfında öfkemiz dinsin, yapılmaması gereken bir iş yapmayalım. Agnès'e karşı ben de bu usulü kullandım.

Küçük bir gezinti bahanesiyle buraya çağırdım, istiyorum ki ustaca bir manevrayla onu asıl meseleye getireyim ve kalbini iskandil ederek içimi kemiren şüpheleri yavaş yavaş aydınlatayım. Gelin Agnès, girin içeri.

5. Sahne

ARNOLPHE, AGNÈS

ARNOLPHE

Güzel bir gezinti.

AGNÈS

Çok güzel.

RİVOLPHE

Güzel bir gün.

AGNÈS

Çok güzel.

ARNOLPHE

Ne var, ne yok bakalım?

AGNÈS

Küçük kedi öldü.

ARNOLPHE

Vah vah! Ama ne yapalım? Hepimiz faniyiz, her koyun kendi bacağından asılır. Ben köydeyken yağmur yağdı mı?

AGNÈS

Hayır.

ARNOLPHE

Canınız sıkıldı mı?

AGNÈS

Benim hiç canım sıkılmaz.

ARNOLPHE

Dokuz, on gündür neler yaptınız?

AGNÈS

Galiba altı gömlek, altı tane de başlık yaptım.

ARNOLPHE

(Biraz dalar, düşünür.)

Bu dünya acaiptir, sevgili Agnès. Şu dedikodulara bakın, herkes neler söylüyor. Bazı komşuların söylediğine bakılırsa, ben yokken yabancı bir delikanlı eve gelmiş, siz de onunla görüşmekten, uzun boylu gevezeliklerini dinlemekten çekinmemişsiniz. Fakat ben bu iftiralara inanmadım, hatta bahse girdim ki bunlar yalan, yanlış...

AGNÈS

Aman, sakın bahse girmeyin, kaybedersiniz.

ARNOLPHE

Ne? Doğru mu bir erkeğin buraya...

AGNÈS

Doğru. Emin olun, buradan bir tarafa kıpırdamadı bile.

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

Bu içten itiraf hiç değilse saflığını gösteriyor. Fakat Agnès, hatırladığıma göre, ben size kimseyle görüşmeyin demiştim.

AGNÈS

Evet ama, onunla niçin görüştüm bilmiyorsunuz, benim yerimde olsanız, mutlaka siz de aynı şeyi yapardınız.

ARNOLPHE

Belki. Neyse, anlatın bakayım şu hikâyeyi.

AGNÈS

Çok garip ve inanılmaz bir hikâyeye. Balkonda oturmuş, serinlikte iş işliyordum. O sırada şuradaki ağaçların altından yakışıklı bir delikanlının geçtiğini gördüm. Beni görünce zarif bir reveransla selam verdi, ben de nezaketsizlik olmasın diye bir reveransla karşılık verdim. Bir de baktım bir selam daha verdi, ben de derhal bir reverans daha yaptım; üçüncü bir reverans daha yapınca, hemen arkasından ben de tekrar ettim. Bir geçti, geldi, tekrar geçti ve her seferinde de reveranslar arttıkça arttı. Ben de bütün hareketleri dikkatle takip ediyor ve her yeni reveransa karşılık veriyordum, iş

o hale geldi ki karanlık bastırmasaydı durmadan aynı şeye devam edecektim, çünkü ondan geri kalmak istemiyordum, beni kendisinden daha az kibar sayması gücüme gidecekti.

ARNOLPHE

Oh, ne âlâ!

AGNÈS

Ertesi gün kapıya çıkmıştım, bir kocakarı yanıma yaklaştı ve bana dedi ki, “Yavrum, Tanrı size gençliğinizi, güzelliğinizi bağışlasın. Bu güzelliği size kötülük edesiniz diye vermedi. Haberiniz olsun, bir kalbi yaraladınız ve bu kalp bugün sizden şikâyetçi.”

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

Ah! Şeytanın yordakçısı, melun karı!

AGNÈS

Hayretler içinde, “Ben birisini mi yaralamışım?” dedim. – “Evet,” dedi, “bir yara açtınız, hem de nasıl bir yara... Yarayı alan da dün balkondan gördüğünüz adam.” – “Eyvah!” dedim, “acaba ne oldu? Farkına varmadan üzerine bir şey mi düşürdüm?” – “Hayır,” dedi, “bu felakete sebep olan gözlerinizdir, onu bu hale sokan bakışlarınızdır.” – “Yaa? Çok şaştım bu işe,” dedim. “Benim gözlerimde başkalarına zarar verecek bir şey mi var?” – “Evet, kızım,” dedi, “gözlerinizde sizin bilmediğiniz öldürücü bir zehir var. Uzun sözün kısası, zavalıcık eriyip bitiyor.” Sonra iyi kalpli kocakarı dedi ki, “Eğer taş kalplilik eder de imdadına yetişmezseniz iki güne varmaz, kara topraklara girer.” – “Aman Tanrım! İçime dert olur,” dedim. “Peki ama, benden nasıl bir yardım bekliyor?” – “Yavrum,” dedi, “sizden istediği nimet, yüzünüzü görmek, sesinizi işitmek. Onu helâk olmaktan yalnız sizin gözleriniz kurtarabilir, gözlerinizin açtığı yaranın merhemi yine gözlerinizdir.” – “Vah vah! Peki,” dedim, “madem öyle, gelsin beni istediği kadar görsün.”

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

Ah, melun cadı, ırz düşmanı karı! Güya hayırlı iş görüyor, bu dalaveralarını cehennem paklasın!

AGNÈS

İşte böylelikle beni gördü ve şifasını buldu. Siz söyleyin, doğru yapmadım mı? Onun yardımsız kalıp ölmesine gönlüm nasıl razı olurdu? Ben ki kimsenin azap çekmesine dayanamam, önümde bir tavuk ölse ağlarım.

ARNOLPHE

(Alçak sesle.)

Saf bir yürekten, başka ne beklenir? Kabahat bende. Tedbirsizlik edip gittim, bu temiz gül gibi kızı koruyucusuz bıraktım, kumaz çapkınlann tuzacağına düştü. Korkarım, o kahrolası herif, küstahlığı ele almış, yalnız oyun oynamakla kalmayarak işi ileri de götürmüştür.

AGNÈS

Neniz var? Bana biraz kızılıyorsunuz galiba? Size anlattığım şey, kötü bir davranış mı?

ARNOLPHE

Yoo. Fakat anlatın bakalım, bu görüşmeden sonra neler oldu, delikanlının ziyaretleri nasıl geçti?

AGNÈS

Ah, bilseniz, ne sevindi, ne sevindi! Beni görünce derdi nasıl geçiverdi? Bana hediye ettiği güzel çekmeceyi, bizim Alain'le Georgette'in aldığı paraları bilseydiniz, onu herhalde siz de sever ve bizim gibi derdiniz ki...

ARNOLPHE

İyi ama, sizinle yalnız kalınca ne yapıyordu?

AGNÈS

Beni benzeri olmayan bir aşkla sevdiğine yemin ediyordu, öyle tatlı sözler, öyle değişik şeyler söylüyordu ki, onu dinledikçe içim bir tuhaf oluyor ve şuramda ne olduğunu bilmediğim bir şeyler kımıldanıyor, bana heyecan veriyordu.

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

Feci bir bilmece karşısında bu ne belalı bir soruşturma. Sor-guya çekilen değil, sorgulayan terliyor!

(Agnès'e.)

Bütün bu sözlerden, bu tatlı şeylerden başka sizi okşamak filan gibi bir şeyler de yapmıyor muydu?

AGNÈS

O da söz mü! Ellerimi, kollarımı tutuyor, bir türlü öpme-ye doyamıyordu.

ARNOLPHE

Agnès, sizden hiç başka bir şey istemedi mi?

(Agnès'in şaşaladığını görerek.)

Aman Tanrım!

AGNÈS

Şey, şeyimi aldı...

ARNOLPHE

Neyi?

AGNÈS

Şey, hani...

ARNOLPHE

Ey, haydi!..

AGNÈS

Şu...

ARNOLPHE

Evet?

AGNÈS

Cesaret edemiyorum, darılırsınız diye korkuyorum.

ARNOLPHE

Hayır, darılmam.

AGNÈS

Darılırsınız.

ARNOLPHE

Of, canım, darılmam dedim ya!

AGNÈS

Yemin edin.

ARNOLPHE

Yemin ediyorum.

AGNÈS

Benden... şeyi... Kızacaksınız.

ARNOLPHE

Hayır.

AGNÈS

Kızacaksınız diyorum.

ARNOLPHE

Hayır, hayır, hayır, hayır! Aaa! Nedir bu esrar? Ne aldı sizden?

AGNÈS

Benden...

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

Çatlayacağım.

AGNÈS

Bana verdiğiniz kurdeleyi aldı. Doğrusu, ben vermek istemedim.

ARNOLPHE

(Nefes alarak.)

Canım, bırakın kurdeleyi şimdi. Kollarınızı öpmekten başka bir şey yapmadı mı, ben onu anlamak istiyorum.

AGNÈS

Nasıl? Başka şeyler de yapılır mı?

ARNOLPHE

Hayır, yapılmaz; ama şu tutulduğunu söylediği dertten kurtulmak için sizden başka derman filan istemedi mi?

AGNÈS

Hayır. Ama onu kurtarmak için benden ne istese tabii verecektim.

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

Yaradana şükürler olsun, ucuz kurtuldum. Bir daha böyle şeye meydan veririm, beni kafese koysunlar. Susalım! Size bunu yaptıran masumiyetiniz Agnès; bir şey söyleyecek değilim, olan oldu bir kere. Şurası kesin, çapkının yüzünüze gülmekteki amacı sizi baştan çıkarmak, sonra da alay etmektir.

AGNÈS

A, hiç değil! Bana belki yirmi defa söz verdi.

ARNOLPHE

Ah! Siz onun sözünün ne olduğunu bilmezsiniz. Yalnız şunu bilin ki böyle hediye çekmeceler kabul etmek, yakışıklı delikanlıların masallarını dinlemek, boş bulunup onlara ellerini öptürmek, kalbini gıdıklatmak dünyanın en büyük günahlarından biridir.

AGNÈS

Günah mı dediniz! Neden günahmış, rica ederim?

ARNOLPHE

Neden mi? Günahtır da ondan; bu gibi hareketler Tanrıyı kızdırmış.

AGNÈS

Kızdırır mıymış? Peki ama bunda kızılacak ne var? Yazık! Bu o kadar hoş, o kadar tatlı bir şey ki! İnsan zevkine doyamıyor. Şimdiye kadar böyle şeyler bilmiyordum.

ARNOLPHE

Evet; bütün bu muhabbetlerin, bu tatlı dillerin, tatlı okşamaların zevkine doyum olmaz, fakat bunları namus sınırları içinde tatmalı; günahtan kurtulmak için evlenmeli.

AGNÈS

Demek evlenince bu gibi şeyler artık günah sayılmaz?

ARNOLPHE

Hayır.

AGNÈS

O halde rica ederim, vakit geçirmeden beni evlendirin.

ARNOLPHE

Bunu sizin kadar ben de arzu ediyorum. Zaten ben buraya sizi evlendirmeye geldim.

AGNÈS

Sahi mi?

ARNOLPHE

Evet.

AGNÈS

Beni o kadar sevindirirsiniz ki!

ARNOLPHE

Elbette, evlenmek hoşunuza gitmez olur mu?

AGNÈS

Demek isteğinizle ikimiz...

ARNOLPHE

Evet, bunu olmuş bilin.

AGNÈS

Bu söylediğiniz olursa sizi öyle kucaklarım, öyle kucaklarım ki!

ARNOLPHE

Tabii, alın benden de o kadar.

AGNÈS

Ben alay edilip edilmediğini pek anlayamam, ciddi mi söylüyorsunuz?

ARNOLPHE

Evet, göreceksiniz.

AGNÈS

Evlenecek miyiz?

ARNOLPHE

Evet.

AGNÈS

Peki ne zaman?

ARNOLPHE

Hemen bu akşam.

AGNÈS

(Gülerek.)

Bu akşam mı?

ARNOLPHE

Bu akşam ya. Bu işe gülüyorsunuz ha?

AGNÈS

Tabii.

ARNOLPHE

Benim istediğim de sizi memnun görmek.

AGNÈS

Ah, bilseniz size ne kadar minnettarım! Onunla ne kadar mutlu olacağım!

ARNOLPHE

Kiminle?

AGNÈS

Hani şu...

ARNOLPHE

Hani şu... Ben hani şu, mani şu anlamam. Kendinize koca beğenmekte biraz acele ediyorsunuz. Sözün kısası, benim size bulduğum koca başka birisi; o hani şu beye gelince, izinle, o size anlattığı dertten mezara bile girse, bundan sonra onunla her türlü ilişkiyi kesmenizi istiyorum. Size iltifatlar yağdırmak için eve gelecek olursa, namusunuzla kapıyı suratına kaparsınız, kapıyı çalacak olursa bir tas alır, pencereden başına atarsınız, bir daha buralarda görünmez, İyice anladınız ya Agnès? Ben de bir köşeye gizlenip ne yaptığınızı gözlerimle görürüm.

AGNÈS

Yazık! Böyle yakışıklı bir adama...

ARNOLPHE

Öf! Bırakın bu lafları!

AGNÈS

Gönlüm razı olmaz ki...

ARNOLPHE

Konuşmaya gerek yok artık. Çıkın yukarı.

AGNÈS

Fakat nasıl olur? Siz beni...

ARNOLPHE

Artık yeter. Efendi benim, söz benimdir. Haydi, sözümü dinleyin.

III. Perde

1. Sahne

ARNOLPHE, AGNÈS, ALAIN, GEORGETTE

ARNOLPHE

Evet, her şey yolunda, keyfime diyecek yok. Emirlerimi pek güzel yerine getirdiniz, o çapkına haddini bildirdiniz. İşte akıllı bir adamı dinlemenin faydası. Sizin masumiyetinizden yararlanmaya kalkıştılar Agnès, farkına varmadan ne duruma düştüğünüzü gördünüz ya. Beni dinlemeseydiniz dosdoğru sapkınlık ve cehennem yolunu tutmuştunuz. Biz bu çapkınların âdetlerini çok iyi biliriz. Cicili bicili elbiseleri, bir sürü kurdeleleri, kuş tüyleri, uzun saçları, güzel dişleri, tatlı dilleri vardır. Fakat, dedim ya, bunların altında pençeleri saklıdır. Bunlar kadınların namusuna susanmış, ağızlarını açmış gerçek birer iblistir. Fakat yine söylüyorum, benim sayemde bu işten namusunuzla kurtuldunuz. Ona taşı nasıl atıp bütün ümitlerini suya düşürdüğünüzü gördükten sonra vakit geçirmeden düğüne hazırlanmanız gerektiğini anladım. Fakat her şeyden önce size hayrı dokunacak birkaç söz söylemeyi yerinde buluyorum. Şu serin yere bir iskemle getirin.

(*Georgette'e.*)

Siz bana baksanıza! Eğer bir daha...

GEORGETTE

Hiç sözlünüzden çıkmayacağız. O bey yok mu, o bey... bizi nasıl da aldattı, ama...

ALAIN

Bir daha buraya girebilirse içki bana haram olsun. Hem o avanağın biri. Geçen gün bize verdiği iki liranın altını tırtıklanmış çıktı.

ARNOLPHE

Akşam yemeğinde bütün istediklerim hazır olsun. Nikâh için de, dediğim gibi, biriniz dönüşte meydanın köşesinde oturan şu noteri çağırsın.

2. Sahne

ARNOLPHE, AGNÈS

ARNOLPHE

(*Oturarak.*)

Agnès, işinizi bırakın da beni dinleyin. Biraz başınızı kaldırın, yüzünüzü bana çevirin; bu sohbetimiz boyunca şuraya, tam şuraya bakın.* Sözlerimi en küçük kelimesine kadar zihninize yerleştirin. Sizi kendime nikâhlıyorum Agnès, oturup günde yüz defa talihinize şükretmelisiniz. Eski halinizin kötülüğünü düşünün ve size ettiğim iyiliğin değerini bilin. Sizi o fukara, zavallı köylü halinden çıkarıp, şerefli bir hanımefendi konumuna yükselttim, öyle bir adamın yatağına ve sevgisine kavuşuyorsunuz ki, bu adam evlenmekten hep kaçmış ve size vermek istediği şerefi hiç de yabana atılmayacak yirmiye yakın talibe layık görmemiştir. Tekrar ediyorum, bu şerefli ilişkinin size neler kazandırdığı hiç aklınızdan çıkmasın; çıkmasın ki size verdiğim yerin değerini daha iyi kavrayasınız, kim olduğun-

* Şuraya derken Arnolphe alnını gösterir. (1734 basımı.) (ç.n.)

nuzu bilesiniz, ben de bu yaptığım işle her zaman övünebileyim. Evlenmek çocuk oyuncağı değildir Agnès. Evli bir kadının çok ciddi görevleri vardır. Ben sizi bu duruma her istediğinizi yapıp, keyif sürmeniz için getirmiyorum. Kadın kısmına düşen itaattir. Sakal kimdeyse bütün kuvvet ondadır. Gerçi ailenin bir parçası erkek, bir parçası da kadındır, fakat parçalar arasında eşitlik yoktur; biri yukarıda, diğeri aşağıdadır, biri emreder, diğeri boyun eğer; görevini bilen bir askerin üstüne, uşağın efendisine, çocuğun babasına, çömezın hocasına gösterdiği itaat, kadının kocasına, aile reisine, velinimetine, efendisi olan insana duyacağı derin saygının, alçakgönüllülüğün, itaatin, boyun eğişin yanında hiç kalır. Erkek kadına kaşlarını çatıp baktı mı, kadının yapacağı şey hemen başını önüne eğmektir. Kocasını lütfedip de ona tatlı bir gülümsemeyle bakmadıkça başını kaldırmaya cesaret etmemelidir. İşte zaman zaman kadınları bunu anlayamıyorlar. Fakat siz başkalarına bakıp ahlakınızı bozmayın, sakın o sokak şarkılarına düşen ahlaksız, hoppa kadınları taklide kalkışmayın, kendinizi şeytanın tuzaklarına, yani çapkın delikanlıların sözlerine kaptırmayın. Düşünün ki Agnès, sizi kendime eş alırken namusumu size emanet ediyorum, unutmayın ki bu namus çok naziktir, en küçük şeyden incinir, onunla hiç oynamaya gelmez. Unutmayın ki kötü kadınlar cehennemde kaynar kazanlarda sonsuza kadar yanacaklardır. Bu size anlattığım şeyler masal değil; bu dersleri can kulağıyla dinlemelisiniz. Ruhunuz bunlara uyar da hoppalıktan kaçarsa daima beyaz ve temiz bir zambak gibi kalır. Yok eğer namustan dışarı bir adım atacak olursa o zaman kömür gibi kapkara olur, herkes size lanetle bakar ve Tanrı saklasın, günün birinde şeytanın eline düşer, cehennemde sonsuza kadar yanarsınız. Tanrıya şükredin. Manastıra giren çömez nasıl bütün duaları ezbere bilmeye mecbursa, dünya evine girerken kadın için de vaziyet aynıdır.

(*Ayağa kalkar.*)

İşte şu cebimdeki önemli eser, size bir kadının neler bilmesi gerektiğini öğretecek. Kim yazmış bilmiyorum ama, herhalde temiz ruhlu bir insan, isterim ki aklınız fikriniz hep bu eserde olsun. Alın. Biraz okuyun bakalım, iyi okuyabiliyor musunuz?

AGNÈS

(*Okur.*)

Evliliğe Dair Vecizeler
ya da Evli Bir Kadının Görevleri.
Her gün yapacağı şeyler.

Birinci Vecize

Yasal bir bağla başkasının yatağına giren kadın, bugünkü gidişata rağmen kafasına şunu koymalı: Evlenen adam, karısını yalnız kendisi için alır.

ARNOLPHE

Ne demek istediğini size sonra anlatırım, şimdilik sadece okuyalım.

AGNÈS

(*Devam ederek.*)

İkinci Vecize

Kadın ancak ona sahip olan kocasının arzu ettiği kadar süslenmeli. Güzelliğine göstereceği özen yalnız kocası içindir. Başkalarının ona çirkin demesi hiç dikkate alınmamalıdır.

Üçüncü Vecize

Yere batsın o çeşit çeşit sürmeler, sular, pudralar, pomatlar, o cildi güzelleştiren türlü türlü ilaçlar! Bu ilaçlar namusu berbat eden zehirlerdir. Güzel görünmek için harcanan emekler kocalar için değildir.

Dördüncü Vecize

Namuslu kalmak isteyen kadın dışarı çıktığı zaman gözlerini başlığının altına gizleyip cüretkâr bakışlardan sakın-

malıdır. Çünkü kocasının hoşuna gitmek isteyen kadın, hiç kimsenin hoşuna gitmemelidir.

Beşinci Vecize

Kadın, kural gereği, kocasını ziyarete gelenlerden başka hiçbir canlı yarattığı kabul etmemelidir. Kadınlara düşkün olup da yalnız hanımefendiyi ziyarete gelenler beyefendinin rahatını kaçıırırlar.

Altıncı Vecize

Erkeklerden hiç hediye kabul etmemeli, çünkü yaşadığımız devirde hiçbir şey boşuna verilmez.

Yedinci Vecize

Kadın ne kadar isterse istesin, eşyaları arasında hokka takımı, mürekkep, kâğıt, kelem bulunmamalı. Usul ve âdet gereği, evde yazılacak her şeyi koca yazmalıdır.

Sekizinci Vecize

Kibar toplantıları denilen o hayâsız meclislerde günden güne kadınların ahlakı bozuluyor. Evde dirlik düzenlik olması için bunları yasak etmeli, çünkü zavallı kocalara böyle yerlerde komplo hazırlanır.

Dokuzuncu vecize

Namusuyla yaşamak isteyen her kadın kumardan şeytandan kaçır gibi kaçmalı, çünkü insanı boşuna ümitlere düşüren kumar, çok defa bir kadına varını yoğunu verdirir.

Onuncu vecize

Zamanımızda moda olan gezintilere, kır yemeklerine gitmeye özenmemeli. Akli başında adamlara göre, bu eğlencelerin ceremesini hep kocalar çeker.

Onbirinci vecize...

ARNOLPHE

Sonunu yalnız okursunuz, ben de sonra bütün bunları size birer birer güzelce açıklarım. Hatırıma küçük bir iş geldi, bir kelime söyleyip hemen döneceğim. Siz içeri girin ve bu kitabı canınız gibi saklayın. Noter gelirse beni biraz beklesin.

3. Sahne

ARNOLPHE

Ne iyi ediyorum da onunla evleniyorum. Ben bu ruhu istediğim yöne çevirebilirim. O şimdi avucumda balmumu gibi, ona istediğim şekli verebilirim. Ben burada yokken saflığı yüzünden az kalsın elimden alıyorlardı. Fakat doğrusunu söylemek gerek, kadının saflığı yüzünden kabahat işlemesi çok daha ehven. Bu çeşit hataların önüne geçmek kolaydır. Basit ruhlu insanlara ne söylense dinlerler, doğru yoldan çıktıkları zaman iki kelimeyle derhal yola getirmek mümkün olur. Fakat kafalı bir kadın, çok başka bir mahlûktur. Hayatımız yalnız onun keyfine tabidir; aklına bir şey koydu mu Nuh der, peygamber demez. Tavsiyelerimiz bir kulağından girer, bir kulağından çıkar. Zekâsını makul sözlerimizle alay etmekte, kabahatlerini erdem gibi göstermekte, istediği günahı işlemek için en kurnaz insanları aldatabilecek hileler bulmakta kullanır, önüne geçmek için ne yapsan boş. Akıllı bir kadın, insanın başına çorap örmekte şeytan gibidir. Aklına esip de için için namusunuzu berbat etmek kararını verdi mi haliniz haraptır. Kısacası bizim haylaz delikanlı bu işte hava alacak. Boşboğazlığı yüzünden ağzının payını aldı. İşte bizim Fransızların hepsinde bu kusur vardır; ellerine iyi bir fırsat geçti mi söylemeden duramazlar, aptalca övünmek onlar için öyle caziptir ki kendilerini asmaya razı olurlar da susmaya razı olmazlar. Kadınlar ne kadar şeytan olmalı ki bu beyinsiz mahlûkları beğenebilsinler ve onları... A, işte geliyor, yine hiç renk vermeyeyim de ne kadar canı yanmış, bir anlayayım.

4. Sahne

HORACE, ARNOLPHE

HORACE

Sizin evden geliyorum. Anlaşıldı; sizi evde bulmamı talih istemiyor. Ama ben gide gele, sonunda bu defa...

ARNOLPHE

Haydi canım, boş iltifatları bırakalım. Bu merasime kızdığım kadar hiçbir şeye kızmam, bana kalsa bunların hepsini ortadan kaldırıyorum. Birçok kişi bu baş belası âdetlerle zamanlarının üçte ikisini ahmakça harcar. Resmiyeti bırakalım Tanrı aşkına. Ee, söyleyin bakalım, maceralarınız nasıl gidiyor? İşlerin ne halde olduğunu öğrenebilir miyim Senyör Horace? Maceranızı anlattığınız zaman aklım bir şeye takılmıştı. Ama sonra üzerinde düşündüm. Başarılarınızın hızına hayranım doğrusu, maceranız da beni pek ilgilendiriyor.

HORACE

Size içimi açtıktan sonra bizim macera altüst oldu.

ARNOLPHE

Yok canım! Ne oldu?

HORACE

Güzelin efendisi köyden dönüverdi.

ARNOLPHE

Ne felaket!

HORACE

Üstelik aramızdaki ilişkiyi haber almış, buna çok canım sıkıldı.

ARNOLPHE

Bak sen! Bu kadar çabuk nereden haber alabilir?

HORACE

Orasını bilmem, fakat haber aldığı kesin. Her zamanki saatte sevgilimin güzel yüzünü görmeye geliyordum, bir de baktım ki uşağın da, hizmetçi kızın da ağızları, yüzleri de-

gişmiş; yolumu kestiler, “Çekilin gidin, bizi rahatsız ediyorsunuz,” diyerek kapıyı hızla suratıma kapadılar.

ARNOLPHE

Kapıyı suratınıza ha!

HORACE

Suratıma.

ARNOLPHE

Bu kadarı da pek fazla.

HORACE

Kapının arkasından onlarla konuşmak istedim, fakat ne sorduysam şu cevabı aldım: “Giremezsiniz, beyefendi yasakladı.”

ARNOLPHE

Demek hiç kapıyı açmadılar?

HORACE

Hayır, Agnès de pencereden kurumlu bir eda ile beni kovup başıma bir taş atarak efendisi olacak o herifin eve döndüğünü iyice anlatmış oldu.

ARNOLPHE

Nasıl, taş mı?

HORACE

Evet bir taş, hem küçük de değil; işte böyle karşılandık.

ARNOLPHE

Olur şey değil! Bunlar pek öyle şakaya benzemiyor! Anladığıma göre durumunuz berbat.

HORACE

Öyle. Uğursuz herifin dönüşü beni yaktı.

ARNOLPHE

Doğrusu, sizin hesabınıza pek üzüldüm.

HORACE

Bu herif her şeyi altüst etti.

ARNOLPHE

Evet ama, zararı yok; yine bir yolunu bulup kancayı atarsınız.

HORACE

Gizlice anlaşp kıskanç herifin hesaplarını bozmaya çalışmalı.

ARNOLPHE

Bunu kolayca yapabilirsiniz, mademki kız sizi seviyor.

HORACE

Orası kesin.

ARNOLPHE

Siz bu işin hakkından gelirsiniz.

HORACE

Ümit ediyorum.

ARNOLPHE

Attığı taş sizi perişan etmiş, ama bunlar gözünüzü yıldır-
mamalı.

HORACE

Elbette... Herifin burada olduğunu, kendini belli etmeden her şeyi idare ettiğini derhal anladım. Fakat beni şaşırtan, sizi de şaşırtacak olan başka bir hadise geçti, bakın anlatayım: Bizim körpe dilberin saflığından hiç de beklenmeyecek kadar yürekli bir hareket. Aşk büyük bir hoca doğrusu, insana ömründe yapmadığı şeyleri yapmayı öğretiyor. Onun verdiği derslerle çok defa bir an içinde âdetlerimiz tamamen değişebiliyor. Yapımızdaki direnci kırıyor, mucizeye benzer ani etkileri oluyor. Cimri bir adamı cömert, korkak bir adamı cesur, vahşi bir adamı uygar yapıveriyor. En hantal insan onun elinde çevikleşiyor, en saf mahlûk zeki oluyor. Evet, bu son mucize Agnès'te kendini gösteriyor. Çünkü bana bir taraftan kesin bir ifadeyle, "Gidin, artık sizi görmek istemiyorum; bana neler söyleyebileceğinizi biliyorum, işte cevabım," diyerek aramızdaki her şeyi kesip atarken, attığı taş, o sizi hayretlere düşüren taş, ayakları-
mın önüne küçük bir mektupla düştü. Taşı ne kadar ustalıklarla attıysa, mektubu da o kadar ustalıkla yazmış; hayran oldum doğrusu. Hayret etmediniz mi bu işe? Görüyor mu-

sunuz, aşk zekâları nasıl keskinleştiriyor? Aşkın kudretli etkilerinin bir kalpte akıllara durgunluk verecek şeyler yaptırdığı inkâr edilebilir mi? Bu oyuna, bu mektuba ne dersiniz, ha? Bu kurnazlığa hayran olmadınız mı? Bütün bu sevda oyununda bizim kıskanç herifin aldığı rol ne hoş, değil mi? Söylesenize.

ARNOLPHE

Evet, pek hoş.

HORACE

Biraz gülün bu işe canım.

(Arnolphe zoraki bir ifadeyle güler.)

Bir adam ki aşkıma karşı derhal silaha sarılıyor, evini bir kaleye çevirerek, sanki duvarlardan aşacakmışım gibi üstüme taş yağdırıyor; gülünç bir korkuya kapılarak beni uzaklaştırmak için evinde kim varsa üzerime saldırtıyor ve koyu bir cehalet içinde bırakmak istediği kızı gözünün önünde entrikalarla doğru yoldan çıkarıyor. İtiraf ederim ki onun eve dönmesiyle bizim sevda işi sarpa sardı. Fakat bana göre hava hoş. Düşündükçe katılasıya gülmekten kendimi alamıyorum. Ama görüyorum ki siz pek gülmüyorsunuz.

ARNOLPHE

(Zoraki bir gülüşle.)

Affedersiniz, gülebildiğim kadar gülüyorum.

HORACE

Dostluk gereği size mektubu göstermeliyim. Kalbinde neler varsa mektubuna dökmüş, hem de öyle dokunaklı kelimeler bulmuş ki hepsi de iyi duygularla, masum bir şefkat ve safiyetle dolu; kısacası bu mektup ilk aşk yarasını anlatan saf bir ruhun ifadesi.

ARNOLPHE

(Alçak sesle.)

Seni düzenbaz kız, seni! İstemediğim halde yazı yazmayı öğrenirsin, bir de böyle işlerde kullanırsın ha!

HORACE

(Okur.)

Size mektup yazmak istiyorum, fakat söze nereden başla-
yacağımı bir türlü kestiremiyorum. Bilmenizi arzu ettiğim
birçok düşüncem var, fakat bilmem ki bunları size nasıl söy-
leyebilirim; maksadımı ifade edememekten korkuyorum.
Şimdiye kadar beni cehalet içinde bıraktıklarını anlamaya
başlıyorum, bu yüzden mektubumda pot kırmaktan, söy-
lenmeyecek şeyler söylemekten korkuyorum. Doğrusu, bana
ne kötülük ettiğinizi bilmiyorum, fakat bana size karşı yap-
tırdıkları şeylerden dolayı son derece üzgün olduğumu, be-
nim için sizden vazgeçmenin büyük bir azap, sizinle olma-
nın büyük bir zevk olduğunu hissediyorum. Bunları söyle-
mek belki günah, fakat söylemekten kendimi alamıyorum.
İsterdim ki bunları söylemek günah olmasın. Bana hep di-
yorlar ki, genç erkeklerin hiçbirine güvenilmezmiş, sözle-
rini dinlemek doğru olmazmış ve bütün söyledikleriniz hep
beni yoldan çıkarmak içinmiş; emin olun, sizin böyle bir
şey yapacağınız hiç aklımdan geçmedi; sözleriniz o kadar
içime işledi ki sahte olacaklarına bir türlü inanamıyorum.
Bana gerçeği açıkça söyleyin. Yoksa yüreğimde kötülük ol-
madığı için beni aldatmakla çok büyük bir günaha girmiş
olursunuz ve böyle bir durumda kederden ölürüm sanıyo-
rum.

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

Ah! Şıllık!

HORACE

Ne oldu?

ARNOLPHE

Ben mi? Hiç, öksürük tuttu da.

HORACE

Ömrünüzde böyle tatlı ifade gördünüz mü? Merhametsiz,
adaletsiz bir kuvvetin baskısı altında böyle doğal bir güzel-

liğin yaşayabildiği görülmüş müdür? Böyle eşsiz bir ruh hazinesini insafsızca harcamak, böyle bir zekânın nurunu cehalet ve düşüncesizlik içinde söndürmek cezalandırılması gereken bir suç değil midir? Aşk, onu saran karanlıkları dağıtmaya başladı. Talih bana yar olur da o hayvan, o alçak, o cellat, o rezil, o öküz herifi...

ARNOLPHE

Hoşça kalın.

HORACE

Ne oldu? Aceleniz ne?

ARNOLPHE

Bir işim var, şimdi aklıma geldi.

HORACE

Kızı öyle kapamışlar ki... acaba siz bu eve girebilecek birini tanımıyor musunuz? Çekinmeden yardımınızı istiyorum, çünkü dostlar arasında böyle şeyler olması gayet doğaldır. Evdekilerin hepsi beni gözetliyor; biraz önce gördüm. Uşağı da, hizmetçisi de tersliklerinde berdevam; ne yaptıysam, ne ettiysem söz dinletemedim. Böyle işler için elimin altında cin gibi bir kocakarı vardı. Başlangıçta çok işime yaradı, fakat kadıncağz dört gün önce öldü. Sizin aklınıza bir çare gelmiyor mu?

ARNOLPHE

Gerçekten gelmiyor. Ben olmadan da bir çaresini bulursunuz.

HORACE

Peki öyleyse, güle güle. Görüyorsunuz ya, size her şeyi söylüyorum.

5. Sahne

ARNOLPHE

Karşısında nasıl ecel terleri döküyorum, İçimi kemiren acıyı gizlemek ne kadar zor. Hayret. Şu masum dediğim kız-

daki bilmişliğe bakın. Bu hain kız ya kendini bana masum gösterdi ya da bu kurnazlığa şeytan ilham verdi. Her ne hal ise, bu uğursuz mektup beni bitirdi. Görüyorum ki hain oğlan, kızı avucunun içine almış, kalbinden beni atıp kendisi yerleşmiş; işte içimi sızlatan, beni çileden çıkaran bu. Kalbini başkasının çalması iki kere acı veriyor bana. Aşkımamı yanayım, şerefime mi? Bir taraftan yerimin alınması, bir taraftan da tedbirlerimin boşa gitmesi beni kudurtuyor. Biliyorum ki bu günahkâr aşka verilecek ceza, onu sürüklediği kötü sona bırakmaktır. Böylece ondan intikamımı bizzat kendisi alacak. Fakat sevdiğini kaybetmek insana çok acı geliyor. Tanrım! Onu seçmek için bu kadar düşünüp taşındığım halde nasıl oldu da kendimi cazibesine bu kadar kaptırdım. Ne akrabası, ne dayanacak kimsesi, ne serveti var. Benim emeklerime, iyiliklerime, şefkatime ihanet etti. Fakat bu haince hareketinden sonra bile onu seviyorum, aşkımdan vazgeçemiyorum. Ahmak! Hiç utanmıyor musun? Ah! Geberiyorum, kuduruyorum, suratımı bin defa tokatlayasım geliyor. Biraz içeri gireyim de bakayım bu çirkin davranışından sonra ne durumda. Tanrım! Alnımı lekeden kurtar ya da alnıma böyle yazılmışsa, bari lütfet de bu gibi felaketler karşısında ben de başkaları kadar sabırlı olayım.

IV. Perde

1. Sahne

ARNOLPHE

Ne diye saklayayım, yerimde duramıyorum, aklım bin bir endişeyle karmakarışık; o çapkın oğlanın gayretlerini boşa çıkarmak için evde de dışarıda da ne tedbirler alacağımı şaşırdım. Hain kız, karşımda istifini bile bozmadı! Yaptıklarından hiç pişman görünmüyor. Ben nerdeyse kederimden öleceğim, o hiç oralı değil. Karşımda sakın sakın durduğunu gördükçe çileden çıkacak gibi oluyordum; içimdeki hiddet kabarıp taştıkça aşkımın ateşi de artıyor gibiydi. Ona dargındım, kızgındım, ondan ümidimi kesmiştim, fakat gözüme her zamankinden güzel göründü; hiçbir zaman bakışları içime bu kadar işlememişti, hiçbir zaman sözleri ben de bu kadar şiddetli arzular uyandırmamıştı. İçimde öyle bir duygu var ki, kara bahtım korktuğumu başıma getirirse gebermekten başka çarem kalmayacak. Ne! Ben bu kadar şefkat ve özenle onun eğitimiyle uğraşayım, ta çocukluğundan onu yanıma alayım, onu en tatlı ümitlerle seveyim, kalbimde onun körpe güzelliğiyle hayaller kurayım, onu kendim için tam on üç sene el bebek, gül bebek büyüteyim, sonra da benimle yarı evlenmiş bir haldeyken aşna fişne ettiği zıpır bir oğlan gelsin, onu göz göre göre elimden alsın!

Olmaz, gerçekten olmaz! Hayır dostum, hayır küçük budala! Sen hava alırsın; ya ben boşuna uğraşırım ya da ümitlerini boşa çıkarırım. Beni kolay kolay faka bastıramazsın.

2. Sahne

NOTER, ARNOLPHE

NOTER

Hah, işte! İyi günler, tam dediğiniz saatte geldim, nikâhı kıyabiliriz.

ARNOLPHE

(Noteri görmez.)

Nasıl yapmalı?

NOTER

Her zaman nasıl yapıyorsak öyle.

ARNOLPHE

(Noteri görmez.)

Alacağım tedbirleri inceden inceye düşünmeli.

NOTER

Merak etmeyin, sözleşmeye sizin çıkarlarınıza uymayacak bir şey koymam.

ARNOLPHE

(Noteri görmez.)

Bütün ihtimalleri önceden düşünmeli.

NOTER

İşleriniz benim elimde oldukça korkmayın. Tongaya basmamak için görüp okumadan sözleşmeyi imzalamazsınız.

ARNOLPHE

(Noteri görmez.)

Bir gürültü koparsa şehirde herkesin ağzına düşerim diye korkuyorum.

NOTER

Canım, gürültüye engel olmak kolay. Nikâhı gizli yaparız.

ARNOLPHE

(Noteri görmez.)

Fakat bu kızla işin içinden nasıl çıkacağım?

NOTER

Yüz görümlüğünü kızın getireceği çeyize göre tayin ederiz.

ARNOLPHE

(Noteri görmez.)

Onu seviyorum, bu aşk elimi kolumu bağlıyor.

NOTER

O takdirde, sözleşmede kadını daha fazla düşünürüz.

ARNOLPHE

(Noteri görmez.)

Böyle bir maceradan sonra ona karşı nasıl davranmalı?

NOTER

Kanuna göre, erkek kadının getirdiği çeyizin üçte birini ona vermekle yükümlüdür. Ama siz kanuna bakmayın, canınız isterse daha fazla da verebilirsiniz.

ARNOLPHE

(Noteri görmez.)

Eğer...

NOTER

(Arnolphe noteri görür.)

Ölüm halinde tarafların hisseleri aynıdır. Sizin anlayacağınız, erkek kadına istediği hakları verebilir.

ARNOLPHE

Ha?

NOTER

Müstakbel karısını çok seviyorsa ve memnun etmek istiyorsa daha fazlasını verebilir, bu da hibe yoluyla olur. Bu hibe ya geçici olur, bu takdirde adı geçenin ölümünde sanki yapılmamış sayılır; ya süresiz olur, bu takdirde kadın öldüğünde vârislerine kalır; ya özel olur, bu takdirde arzulara göre değişir ya da sözleşme gereği terk suretiyle olur ki, bu da ya sadece bir taraflı veya karşılıklı olur. Niçin omuz sil-

kiyorsunuz? Size maval mı okuyorum? Sözleşme şekillerini bilmiyor muyum? Benden iyi bilen kim var? Galiba hiç kimse. Bilmiyor muyum ki karı koca arasında menkul, gayrimenkul, eşya, emlak ve evlilikten sonra kazanılan servet ortak olmakla beraber taraflardan biri sözleşmeyle haklarından feragat edebilir? Bilmiyor muyum ki eşin malvarlığının üçte biri mal birliğine dahil olur ve...

ARNOLPHE

Evet, bildiğiniz kesin; fakat size bunlardan söz eden kim?

NOTER

Kim olacak? Siz. Üstelik omuz silkerek, surat asarak beni aptal yerine koyuyorsunuz.

ARNOLPHE

Hay kahrolasıcı, mendebur herif! Güle güle. Sizi başka türlü susturmanın imkânı yok.

NOTER

Beni nikâh için çağırmadınız mı?

ARNOLPHE

Evet, çağırdım; fakat işi erteledik. Zamanı gelince tekrar çağırırız. Herif amma da kafa şişiriyor be!

NOTER

(*Yalnız.*)

Sanırım herif belasını bulmuş.

3. Sahne

NOTER, ALAIN, GEORGETTE

NOTER

(*Alain'e.*)

Beni çağırmaya sizi efendiniz göndermedi mi?

ALAIN

Evet.

NOTER

Onun hakkında ne düşündüğünüzü bilmem, fakat bence aklını kaçırmış, gidin efendinize benim tarafımdan böyle söyleyin.

GEORGETTE

Hiç merak etmeyin, söyleriz.

4. Sahne

ALAIN, GEORGETTE, ARNOLPHE

ALAIN

Beyefendi...

ARNOLPHE

Buraya gelin bakayım. Sizler benim sadık adamlarım, benim iyi yürekli, gerçek dostlarımsınız; bunu ispat ettiniz.

ALAIN

Noter dedi ki...

ARNOLPHE

Onu bırak, başka bir gün konuşuruz. Bana kötü bir oyun oynuyorlar. Namusum tehlikede; düşünün bir kere evlatlarım, efendinizin namusu elden giderse ne kötü durumda kalırsınız. Artık kimsenin karşısına çıkmaya yüzünüz olmaz, el âleme kepaze olursunuz. Mademki bu iş benim kadar size de dokunuyor, o kadar tetikte olmalısınız ki bu çapkın hiçbir suretle...

GEORGETTE

Bunu bize daha önce söylemiştiniz.

ARNOLPHE

Sakın onun parlak sözlerine kanmayın.

ALAIN

Oo! Siz hiç merak etmeyin.

GEORGETTE

Biz onu nasıl defedeceğimizi biliriz.

ARNOLPHE

(Alain'e.)

Gelir de sana tatlı bir dille, “Alain, iki gözüm, bana biraz yardım et de dertlerim hafiflesin,” derse?

ALAIN

“Haydi oradan aptal!”

ARNOLPHE

Güzel!

(Georgette'e.)

“Georgette, canımın içi, sen ne tatlı, ne iyi bir kızsın!”

GEORGETTE

“Haydi oradan avanak!”

ARNOLPHE

Mükemmel.

(Alain'e.)

“Bunda ne kötülük var? Ben namusa, erdeme aykırı bir iş yapmıyorum ki.”

ALAIN

“Haydi oradan düzenbaz!”

ARNOLPHE

Çok güzel.

(Georgette'e.)

“Çektiğim acılara merhamet etmezsen ölümüm kaçınılmazdır.”

GEORGETTE

“Haydi oradan sersem, yüzsüz!”

ARNOLPHE

Çok güzel. “Ben bedava iş gördürenlerden değilim, bana yapılan hizmeti unutmam. Şimdilik al şunu Alain, bir şey içersin. Sen de şunu al, Georgette, kendine bir etek alırsın.

(İkisi de ellerini uzatıp parayı alırlar.)

Benden göreceğiniz nimetlerin yanında bu daha bir şey değil. Kısacası, size ettiğim bütün bu iltifatlar güzel hanımınızı görebilmek içindir.”

GEORGETTE

(Arnolphe’u iterek.)

“Başka kapıya!”

ARNOLPHE

İyi, işte böyle!

ALAIN

(Arnolphe’u iterek.)

“Çek arabanı!”

ARNOLPHE

İyi!

GEORGETTE

(Arnolphe’u iterek.)

“Haydi ama, çabuk ol!”

ARNOLPHE

Peki! Durun! Yeter artık.

GEORGETTE

İyi yapmıyor muyum?

ALAIN

Nasıl? İstedığınız gibi oluyor mu?

ARNOLPHE

Evet, çok iyi, yalnız parayı almamak gerekirdi.

GEORGETTE

Bakın, bunu düşünemedik.

ALAIN

İsterseniz bir defa daha tekrarlayalım?

ARNOLPHE

Hayır, yetişir, ikiniz de içeriye girin.

ALAIN

Emredin, tekrar başlayalım.

ARNOLPHE

Hayır diyorum size. İçeriye girin, başka laf istemem. Para sizde kalsın; haydi, ben de şimdi geliyorum. Gözünüzü dört açın, göreyim sizi.

5. Sahne

ARNOLPHE

Bana açıkgöz bir casus gerek. Bizim sokağın köşesindeki ayakkabıcıyı bu işte kullanabilirim. Agnès evden dışarı çıkmamalı. Onu yakından kollayacağım. Hele o kurdelecı, perukacı, mendilci, eldivenci ve bohçacı karıları, her gün el altından aşk simsarlığı yapan bu güruhu evin semtine uğratmayacağım. Ben bu şehrin hayatını görmüş adamım, ne şeytanlıklar yapılır, bilirim. Bizim delikanlı çok marifetli olmalı ki içeri haber maber gönderebilsin.

6. Sahne

HORACE

Size burada rastladığım çok iyi oldu. Bir tehlike atlattım ki sormayın. Sizden ayrıldıktan sonra, hiç ummadığım bir anda Agnès'in yalnız başına balkona çıktığını gördüm. Karşıdaki ağaçların serinliğinden yararlanmak istiyordu herhalde. Bana işaret etti, sonra da bir yolunu bulup bahçeye indi, kapıyı açtı. Fakat tam odasına girdiğimiz sırada merdivenlerde herifin sesini duydu. Bu güç durumda beni büyük bir dolabın içine sakladı. Herif içeri girdi. Kendisini göremiyordum ama, hiçbir şey söylemeden uzun adımlarla yürüdüğünü, ara sıra acı acı ah... of... dediğini, masaları yumrukladığını, üzerine atılan küçük bir köpeği dövdüğünü, eline geçen eşyayı öteye beriye savurduğunu duyuyordum. Hatta hiddetinden Agnès'in şöminesinin üzerindeki vazolardan birini de kırdı. Herhalde bu boynuzlu teke, Agnès'in kendisine oynadığı oyunu sezmişti. Odada bir hayli dolaştıktan, öfkesini zavallı eşyadan çıkardıktan sonra, yerinde duramayan kıskanç herif, derdinin ne olduğunu söylemeden odadan çıktı. Ben de dolaptan fırladım. Heriften korktu-

ğumuz için odada daha fazla kalmak istemedik. Çünkü bundan fazlası tehlikeli olabilirdi. Fakat bu gece geç vakit gürültüsüzce odasına gideceğim; üç defa öksürüp kendimi tanıtacağım, işaret üzerine pencere açılacak ve Agnès'in de yardımıyla, aşkım bir merdivenden çıkarak kavuşma kapılarını açmaya çalışacak. Size, biricik dostuma, bunları söylemek arzusunu duydum. Kalplerdeki sevinç ortaya döküldükçe artar. En mükemmel mutluluğu yüzlerce defa tatsak bile, onu bir başkasına söylemedikçe içimiz rahat etmez. İşlerimin iyi gitmesi sizi de memnun eder sanırım. Hoşça kalın. Gidip gerekli şeyleri tamamlayayım.

7. Sahne

ARNOLPHE

Aman Tanrım! Bu kötü talih bana hiç nefes aldırmayacak mı? Aralarında anlaşıp bunca emeklerle aldığım tedbirleri durmaksızın altüst mü edecekler? Bu yaşımda saf bir genç kızla serseri bir delikanlının tuzağına mı düşeceğim? Ben ki yirmi sene büyük bir feylesof gibi kocaların hazin maceralarını seyrettim, en dikkatli insanları felakete sürükleyen olayları ayrıntısıyla inceledim; kendime bir kadın ararken, başkalarının üzüntülü maceralarından ibret alarak, namus ve şerefime laf söyletmemek, alnıma başkaları gibi leke sürdürmemek için her çareye başvurdum; bu temiz ve asil düşünceyle insan aklının bulabileceği bütün tedbirleri uyguladım. Bu konular üzerinde bunca tecrübe ve bilgiden sonra, birçok kocanın düştüğü duruma düşmemek için yirmi seneden fazla derin derin düşünerek, her konuda tedbirli hareket edip, sonra sanki bu âlemde hiç kimse kaderin kendisine çizdiği yoldan çıkamazmış gibi, ben de ayıpladığım insanların haline mi düşeceğim? Ah, kara bahtım! Ben seni yalancı çıkaracağım! Sevgilim henüz elimden gitmiş değil.

Gerçi şu başımın belası tüysüz delikanlı onun kalbini çeldi ama vücudunu elimden alamayacak. Aşk maceralarını yaşamak istedikleri bu gece öyle umdukları kadar güzel geçmeyecek. Bunca üzüntümün arasında, bereket versin ki bana kurulan tuzağı önceden öğrenmiş bulunuyorum. Başımı belaya sokmak isteyen o sersem çapkın, sırlarını rakibine kendisi açtı.

8. Sahne

CHRYSSALDE, ARNOLPHE

CHRYSSALDE

Ee, yemeği bir gezinti yapmadan mı yiyeceğiz?

ARNOLPHE

Hayır, ben bu akşam yemek yemeyeceğim.

CHRYSSALDE

Keyfiniz yerinde değil, neden?

ARNOLPHE

Rica ederim beni mazur görünüz, başka bir sıkıntım var.

CHRYSSALDE

Evlenme kararınız suya mı düştü yoksa?

ARNOLPHE

Başkalarının işleri nenize gerek?

CHRYSSALDE

O... o... bu ne hiddet! Bir kederiniz mi var dostum? Aşk başınızı derde mi saldı? Doğrusu yüzünüzden öyle anlaşılıyor.

ARNOLPHE

Ne olursam olayım, çapkınlara kapı açmaya katlanan bazı geniş yürekli insanlara benzememek de benim için bir üstünlük.

CHRYSSALDE

Sizin gibi aydın bir insanın bu konulardan her zaman ürkmesi, en büyük mutluluğu yalnız burada arayarak bunun

dışında namus ve şeref bulunmadığına karar vermesi şaşılacak bir durum. Sizin gözünüzde bir insanın cimri, kaba, hilekâr, hain ve alçak olması namus meselesi yanında bir hiç. Ve yine sizce bir insan, yaşayış tarzı ne olursa olsun, boynuz takmadıkça namuslu ve şerefli bir insandır... İyi düşünecek olursak, niçin şerefimiz bu gibi rastlantılara bağlı kalsın? Niçin asil bir ruh, önüne geçemediği bir kötülüğün sorumluluğunu yüklensin? Niçin bir insan evlenince, alnının ak veya kara olması aldığı kadının elinde olsun? Kadının sadakatsizliğini biz neden başımıza çökecek korkunç bir felaket gibi görelim? Şunu biliniz ki, kibar bir insan karısı tarafından aldatılmayı olağan bir şey sayabilir. Rastlantının getireceği belalara karşı koymak mümkün olmadığı için böyle bir kazaya karşı da kayıtsız kalmalıyız. Âlem ne derse desin, bu işteki bütün kötülük bizim ona verdiğimiz önemdendir, çünkü bu sıkıntılı durumda kendimize hâkim olmak için yapmamız gereken her türlü aşırılıktan kaçınmaktır. Bazı fazla kalender kişiler bu gibi olaylarla övünürler, karılarının âşıklarından söz ederler, her tarafta onları överler, üstün niteliklerini sayıp dökerler, onlarla candan sevişirler, bütün davetlerde, eğlencelerde beraber bulunurlar, herkes de göz önünde bu kadar ileri gidilmesine hayret eder. Size bu gibilerini taklit edin demem, fakat bunun aksine aşırıya kaçmak da kötü bir şeydir. Çapkınlarla dost olan kocaları nasıl hoş görmüyorsam, bir derdi olunca ortalığı velveleye veren, gizli kalmasını istemiyorlarmış gibi başlarına geleni bağıra çağıra âleme ilan eden gürültücü insanları da hoş görmüyorum. Olgun bir insan bu iki aşırılıktan hiçbirisine düşmez, gereken yerde kendisine hâkim olur, kadının yaptığı kötülüğün bizim için utanılacak bir şey olmadığını takdir eder. Kısacası kim ne derse desin, aldatılmayı pek o kadar abartmadan da karşılayabiliriz ve size dediğim gibi bütün beceri, bu işi iyi tarafından görebilmektedir.

ARNOLPHE

Bu güzel konuşmanızdan sonra, aldatılan kocalar cemiyeti efendimize teşekkür etmelidir. Bu sözlerinizi kim dinlerse o cemiyete sevinçle girecektir.

CHRYSALDE

Hayır, ben böyle söylemiyorum; aldatılmayı sevinçle karşılayanları ben de ayıplıyorum. Fakat mademki kanımızı bize veren talih ve rastlantıdır, bu işte de kumarda olduğu gibi hareket etmeliyiz. Kazanmadığımız zaman heyecana kapılmayarak daha iyi oynamaya, talihin aksiliğini ustalıkla düzeltmeye çalışmalıyız.

ARNOLPHE

Yani hiçbir şey olmamış gibi rahat rahat yiyip içmeli, yaptıp uyumalı, öyle mi?

CHRYSALDE

İşi alaya almak istiyorsunuz ama, içtenlikle şu kanıdayım ki dünyada buna gelinceye kadar korkulacak nice şeyler vardır. Bence onlar sizi bu derece ürküten olaydan büyük felaketlerdir. İki şıktan birini seçmek gerekse, emin olunuz, sizin beğendiğiniz iyi kadınlardan birinin kocası olmaktansa, korktuğunuza uğramayı tercih ederim. O iyi kadınlar ki hırçınlıklarıyla hiç yoktan mesele çıkarırlar. O fazilet canavarları, o namuslu çaçaronlar iffet ve sadakatleriyle daima böbürlenirler. Bize küçük bir kötülüğü yapmadılar diye başımıza çıkmak hakkını kazanırlar, bize sadık kaldılar diye her yaptıklarına katlanmamızı isterler. Tekrar ediyorum mirim, boynuz takmak gerçekte abartılmış sıradan bir olaydır. Hatta bazı hallerde onu isteriz bile. Onun da kendine özgü zevkleri vardır.

ARNOLPHE

Boynuz takmak belki sizin hoşunuza gidebilir, fakat ben böyle bir zevki tatmak niyetinde değilim. Hatta böyle bir kazaya uğramaktansa...

CHRYSSALDE

Aman, aman! Sakın büyük söz söylemeyin, sonra günaha girersiniz. Kader bu belayı alnınıza yazmışsa bütün gayretler boştur. Siz ne dersiniz deyin, iş olacağına varır.

ARNOLPHE

Ben boynuz takacağım, öyle mi?

CHRYSSALDE

Siz iyice hastasınız. Binlerce insanı karıları aldatmıştır, fakat hiç sesleri çıkmaz. Sizi küçük görmek gibi olmasın ama boynuz takmış insanlar arasında sizden çok daha yakışıklı, çok daha cesur, çok daha asil ve zengin olanlar da vardır.

ARNOLPHE

Ben onlarla boy ölçüşmek niyetinde değilim. Fakat kısaca söyleyim ki bu şakalarınız bana kötü geliyor doğrusu. Sözü burada keselim, rica ederim.

CHRYSSALDE

Pek öfkelisiniz, sebebini sonra öğreniriz. Hoşça kalın; gerçi namus düşüncesiyle hareket ediyorsunuz, biliyorum, fakat unutmayın ki bir insan boynuz takmayacağına yemin etmeye kalkışırsa yarı yarıya takmış demektir.

ARNOLPHE

Ben yine yemin ediyorum ve bu belaya karşı iyi bir çare bulmaya gidiyorum.

9. Sahne

ALAIN, GEORGETTE, ARNOLPHE

ARNOLPHE

Dostlarım sizden yardım istemek zamanı geldi. Bana ne kadar bağlı olduğunuzu biliyorum; fakat sevginizi göstermenizin tam sırasıdır. Bu işte güvendiğim gibi yardım ederseniz ödüllendirileceğinizden emin olabilirsiniz. Kimse duy-

masın. Haber aldım ki bildiğiniz adam bu gece beni gafil avlayarak bir merdivenle pencereden Agnès'in odasına girmeye niyet etmiş. Üçümüz ona bir pusu kuralım. İkiniz elinize birer sopa alırsınız, herif merdivenin son basamağına varır varmaz ben pencereyi açarım, siz de var kuvvetinizle o haine saldırırsınız. Öyle bir sopa atın ki sırtında izleri kalsın, bir daha da buraya ayak basmaya tövbe etsin. Fakat bu işi görürken benim adımla ağzınıza almayın ve orada, arkanızda bulunduğumu ona hissettirecek bir harekette bulunmayın. Bilmem zekânız bu işi başarmaya yetecek mi?

ALAIN

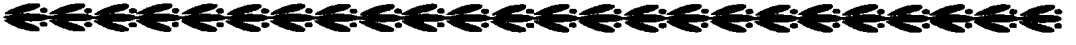
Mesele sopa çekmekten ibaretse onu bize bırakın. Ben ona sopayı çekerken Tanrı yarattı demem, göreceksiniz.

GEORGETTE

Benim kolum görünüşte o kadar kuvvetli değildir ama vurduğu yeri kabartmaktan geri kalmaz.

ARNOLPHE

O halde içeri girin ve sakın gevezelik etmeyin. Bu yapacağımız iş, eşe dosta faydalı bir ders olacak. Şehrimizdeki bütün kocalar, karılarının âşıklarını böyle karşılamış olsalardı, boynuz takanların sayısı bu kadar artmazdı.

V. Perde

1. Sahne

ALAIN, GEORGETTE, ARNOLPHE

ARNOLPHE

Haydutlar, niçin bu kadar şiddetli davrandınız?

ALAIN

Efendimizin emrini yerine getirdik.

ARNOLPHE

Böyle mazeretlerle kendinizi kurtaramazsınız. Vur dedik-se öldür demedik ya. Hem ben size başına değil, sırtına vur-run demiştim. Aman Tanrım, bak başıma gelen belaya! Herif ölmüş. Şimdi ne yapacağım? Haydi eve girin. Ben size o emri verirken hiç kötü bir niyetim yoktu, ama yine de bundan söz etmeyin. Haydi içeri girin, neredeyse gün doğacak. Ben de gideyim, bu felaket karşısında ne yapacağımı düşüneyim. Eyvah! Halim ne olacak? Babası bu işi öğrenince ne diyecek?

2. Sahne

HORACE, ARNOLPHE

HORACE

Biri geliyor galiba, gidip bakayım kimdir.

ARNOLPHE

Olur şey değil. Kimsiniz, rica ederim?

HORACE

Siz misiniz Senyör Arnolphe?

ARNOLPHE

Evet, benim. Fakat siz...

HORACE

Ben Horace. Size bir ricaya geliyordum. Pek erken çıkmışsınız.

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

Sen gel de şaşma! Bu işte bir sihir mi var, yoksa hayal mi görüyorum?

HORACE

Doğrusu pek kötü bir durumda kaldım. Tanrıya çok şükür tam zamanında rastladım size. İşler çok iyi gitti, haberiniz olsun. Hatta ümidimin ötesinde. Az kalsın bir kazaya uğrayacaktım, her şey mahvolacaktı. Her nasılsa randevuyu sezmiş olacaklar ki tam pencereye ulaştığım sırada ansızın karşıma bir iki adam çıktığını gördüm. Birden kollarını kaldırınca ayağım kaydı, aşağıya düştüm. Birkaç yerimden yaralandım ama bir hayli sopa yemekten de kurtuldum. Aralarında bizim kıskanç herifin de bulunduğunu tahmin ettiğim bu adamlar beni sopayla düşürdüklerini sandılar; düştüğüm yerde canımın acısından epeyce bir süre kımıldamadığım için beni öldü sanarak telaşlandılar. Sessizlikte bütün konuştuklarını duyuyordum. Yaptıkları işi birbirinin üzerine atıyorlardı. Karanlıkta yavaşça yanıma geldiler, ölüp ölmediğime baktılar. Tahmin edebilirsiniz ki gecenin karanlığında ölü gibi yapmak pek kolay oldu. Adamlar büyük bir korku içinde çekilip gittiler. Ben de oradan savuşmayı düşünürken Agnès bu sahte ölümden telaşa düşerek hemen yanıma geldi. Adamların aralarında konuştuklarını işitmiş ve o kargaşada kendisine bakan olmadığı için evden kolaylıkla çıkabilmişti. Bana bir şey olmadığını görünce öyle sevindi, öyle sevindi ki, tarif edemem. Uzatmayalım, bu sevimli mahlûk kendini aşkın coşkusuna ve kaderini benim

elime teslim etti. Evine dönmeyi düşünmek bile istemedi. Düşünün bir kere, bu kaçık herif saçma sapan işleriyle saf ve masum kızcağızı ne büyük tehlikelere atmıştı. Ya ben kızı gerçek bir aşkla sevmemiş olsaydım hali ne olurdu? Fakat kalbim öyle temiz bir aşkla yanıyor ki ona kötülük etmektense ölmeyi tercih ederim. Onun güzellikleri başka türlü sevgiye layıktır, ölünceye kadar ondan ayrılmayacağım. Bu olayda bir babanın hiddet ve gazabına uğrayacağımı düşünmüyor değilim, fakat zamanla onun gönlünü alırız. Böyle bir güzelliğin cazibesine nasıl dayanılır? Nihayet insan da muradına ermek ister. Şimdi aramızda kalmak üzere sizden bir şey isteyeceğim. Sevgilimi size emanet edebilir miyim? Bana bir iyilik edip, onu hiç olmazsa bir iki gün misafir etmez misiniz? Bir kere onun bana kaçtığını âlemin gözünden saklamak gerek. Tabii ardından şimdi sıkı bir araştırma başlayacak. Onun gibi bir kızın bir delikanlıyla beraber görülmesi şüpheler uyandırabilir. Gizli tutacağınıza güvenerek kalbimin bütün macerasını size anlatmış olduğum için aşkımın asıl definesini de ancak siz yüce gönüllü dostuma bırakabilirim.

ARNOLPHE

Benden ne isterseniz yapmaya hazırım, bundan hiç şüpheniz olmasın.

HORACE

Demek bu lütfu benden esirgemiyorsunuz?

ARNOLPHE

O da söz mü? Size böyle hizmet etme fırsatını bulduğuma seviniyorum. Tanrının bu lütfuna şükrediyorum. Hiçbir işe bu kadar sevindiğimi bilmiyorum.

HORACE

İyiliklerinize öyle minnettarım ki! Ricamı kabul etmeyeceksiniz diye korkuyordum. Fakat siz kibar ve olgun bir insansınız, gençlerin aşkını hoş görebilirsiniz. Sevgilim şu köşe başında, adamlarımdan birinin yanında.

ARNOLPHE

Fakat nasıl yapacağız? Ortalık aydınlanıyor. Buraya gelirse belki bir gören olur. Sonra sizin de benim evimde görünmeniz doğru değil, uşaklar dedikodu yaparlar. Tümüyle güvende olmak için kızı daha karanlık bir yerde yanıma getirmelisiniz. Şu ağaçlıklı yol uygundur, ben gidip orada bekleyeyim.

HORACE

Bu tedbirler gerçekten çok yerinde. Şimdi bana kalan iş, onu size teslim edip hiç ses çıkarmadan hemen evime dönmek.

ARNOLPHE

(Yalnız.)

Ah, talih! İşlerin böyle yoluna girmesi bana yaptığın bütün kötülükleri unutturdu.

(Paltosunun eteğiyle yüzünü örter.)

3. Sahne

AGNÈS, HORACE, ARNOLPHE

HORACE

Sizi götüreceğim yerden sakın endişe etmeyin. Güvenli bir ev hazırlattım; orada sizinle kalmam her şeyi altüst eder. Şu kapıdan girin ve götürecekleri yere gidin.

(Arnolphe, Agnès'i elinden tutar. Agnès onu tanıyamaz.)

AGNÈS

Beni niçin bırakıp gidiyorsunuz?

HORACE

Sevgili Agnès, böyle gerekiyor.

AGNÈS

Bari çabuk dönün, rica ederim.

HORACE

Aşkımın kanatlarıyla uçar gelirim.

AGNÈS

Sizi görmediğim zamanlar hiç mutlu olmuyorum.

HORACE

Ben de sizden uzak kalınca dertlere düşüyorum.

AGNÈS

Ah, öyle olsaydı burada kalırdınız.

HORACE

Nasıl? Aşkımдан şüphe mi ediyorsunuz?

AGNÈS

Hayır, benim sizi sevdiğim kadar siz beni sevmiyorsunuz.

(Arnolphe onu kolundan tutup çeker.)

Ay! Nasıl da çekiyor!

HORACE

Sevgili Agnès, burada bizi görmeleri tehlikeli de ondan. Sizi çeken el sadık bir dost elidir. Bize duyduğu ilgi, onu bu kadar dikkatli hareket etmeye sevk ediyor.

AGNÈS

Fakat tanımadığım bir adamın arkasından gitmek...

HORACE

Hiç çekinmeyin, onun elinde güvendesiniz.

AGNÈS

Ben Horace'ın elinde olmayı daha çok isterdim ve...

HORACE

Ben de...

AGNÈS

(Hâlâ kendisini çekmekte olan Arnolphe'a.)

Durun biraz.

HORACE

Haydi, hoşça kalın, gün doğuyor, ben savuşmalıyım.

AGNÈS

Peki, sizi tekrar ne zaman göreceğim?

HORACE

Pek yakında tabii.

AGNÈS

O zamana kadar beklemek ne işkence!

HORACE

Tanrıya şükürler olsun, mutluluğuma engel olacak bir şey kalmadı. Artık rahat bir uyku uyuyabilirim.

4. Sahne

ARNOLPHE, AGNÈS

ARNOLPHE

(Yüzünü paltosuyla gizleyerek.)

Bu tarafa gelin, sizi oraya götürecek değilim. Başka bir yer hazırladım. Sizi saklayacağım yer çok güvenli olmalı. Tanıdınız mı beni?

AGNÈS

(Onu tanıyarak.)

Eyvah!

ARNOLPHE

Böyle bir yerde karşınıza çıkmam sizi şaşırttı, değil mi? Düzenbaz! Beni görmek hiç de hoşunuza gitmedi tabii. Aşkının bütün dolaplarını altüst ediyorum.

(Agnès, gözleriyle Horace'ı arar.)

Gözlerinizle âşıkınızı boşuna imdada çağırmayın. Çok uzaklaştı, yardımınıza gelemes. Ah, ah! Daha bu gençlikte böyle oyunlara girersiniz ha? Bir taraftan benzersiz gibi görünen bir saflıkla çocuk kulaktan mı doğar diye sorarsınız, sonra gece randevular vermeyi, âşıkınıza kavuşmak için usulcacık evden sıvışmayı bilirsiniz! Tanrı şerrinizden korusun! Onunla diliniz açılmış, nasıl da cıvıldaşıyordunuz! Çok iyi bir yerden ders almış olacaksınız. Bu marifetleri size hangi şeytan bir anda öğretti? Demek artık hortlak görmekten korkmuyorsunuz? Bu gece o çapkından mı cesaret aldınız? Ah, hain kız! İhaneti bu dereceye vardırdınız, öyle mi? Bunca iyiliklerime karşılık bunu mu yapacaktınız? Koynumda bir yılan yavrusu ısıtmışım, sıcak-

la kendine gelince nankör yaradılışı yüzünden, kendisini okşayan eli sokmaya kalkıyor!

AGNÈS

Beni niçin azarlıyorsunuz?

ARNOLPHE

Evet, haksızlık ediyorum doğrusu.

AGNÈS

Ben yaptıklarımda bir kötülük görmüyorum.

ARNOLPHE

Bir çapkının peşinden gitmek kötü bir hareket değil mi?

AGNÈS

Bu adam benimle evlenmek istediğini söylüyor. Günahtan kurtulmak için evlenmek gerekir dememiş miydiniz? Öğütlerinizi dinledim işte.

ARNOLPHE

Evet ama, sizinle evlenmek isteyen bendim. Sanırım bunu da yeteri kadar anlatmıştım.

AGNÈS

Evet, doğru. Fakat size açıkça söyleyim mi? Onunla evlenmek sizinle evlenmekten daha hoş geliyor. Size göre evlenmek sıkıntılı, belalı bir şey. Anlatırken evliliği korkunç bir şekilde sokuyorsunuz. Fakat bir de onu dinleyin. Evlilikten söz ederken öyle güzel, öyle tatlı şeyler söylüyor ki insanın canı hemen evlenmek istiyor.

ARNOLPHE

Ah, hain! Onu seviyorsunuz da ondan.

AGNÈS

Evet, seviyorum.

ARNOLPHE

Hem de sıkılmadan bunu yüzüme söylüyorsunuz, öyle mi?

AGNÈS

Doğru bir şeyi niçin söylemeyecekmişim?

ARNOLPHE

Onu sevmeniz doğru mu? Utanmaz kız, arsız mahlûk!

AGNÈS

Ah, benim elimde ne var ki? Hep onun yüzünden. Hiç farkında olmadan gönlümü kaptırmışım.

ARNOLPHE

Bu aşkı gönlünüzden atmalıydınız.

AGNÈS

İnsan, zevk aldığı, bir şeyi gönlünden nasıl atar?

ARNOLPHE

Bunun benim hoşuma gitmeyeceğini düşünmediniz mi?

AGNÈS

Hiç düşünmedim. Bunun size ne zararı olabilir ki?

ARNOLPHE

Öyle ya, doğru. Benim bu işe sevinmem gerek. Demek siz beni sevmiyorsunuz?

AGNÈS

Sizi mi?

ARNOLPHE

Evet, beni.

AGNÈS

Yazık ki hayır.

ARNOLPHE

Nasıl, hayır mı?

AGNÈS

Size yalan mı söyleyeyim?

ARNOLPHE

A hayâsız kız, beni niçin sevmiyorsunuz?

AGNÈS

Tanrım! Bunun için beni azarlamanız mı gerek? Siz niçin kendinizi onun yaptığı gibi bana sevdirmediniz? Sanırım size bunu yasaklamış değildim.

ARNOLPHE

Elimden geldiği kadar çalıştım, fakat bütün çabam hep boşa gitti.

AGNÈS

Doğrusu, o bu işleri sizden daha iyi biliyor; kendini sevdirmekte hiç sıkıntı çekmedi.

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

Şu cahil köylü kızının akıl yürütüşüne, verdiği cevaplara bakın! Hayret! Bir salon kadını da bundan fazla ne söyleyebilirdi? Ah! Ben onu yanlış anlamışım. Yahut bu konuda ahmak bir kadın bile erkeklerin en akıllısından daha çok şey bilirmiş.

(Agnès'e.)

Mademki kafanız bu kadar iyi işliyor keskin zekâlı kız, bunca zamandır ben sizi kendi kesemden o çapkın için mi besledim?

AGNÈS

Hayır, masraflarınızı meteliğine kadar ödeyecektir o.

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

Bazen öyle sözler söylüyor ki kan beynime sıçırıyor!

(Agnès'e.)

Söyleyin bakayım utanmaz kız, âşıkınız bütün gücünü harcasa bile bana borçlu olduğunuz her şeyi ödeyebilir mi?

AGNÈS

Size borçlu olduğum şeyler sanıldığı kadar çok değil.

ARNOLPHE

Çocukluğunuzda sizi yetiştirmek için harcadığım emekleri hiçe mi sayıyorsunuz?

AGNÈS

Eğitimime çok emek vermişsiniz doğrusu, bana her şeyi güzelce öğretmişsiniz! Ben bu halimi beğeniyor muyum sanıyorsunuz? Bir hayvandan çok farklı olmadığımı anlamıyor muyum? Doğrusu kendimden utanıyorum artık. Elimden gelirse bu yaştan sonra cahil ve aptal kalmamaya çalışacağım.

ARNOLPHE

Demek cehaletten kurtulmak istiyorsunuz? O çapkından her ne pahasına olursa olsun, bir şeyler öğreneceğinizi umuyorsunuz?

AGNÈS

Elbette. Ben bildiğim şeyleri hep ondan öğrendim; sizden daha çok ona borçlu olduğum kanısındayım.

ARNOLPHE

Bu sözlerdeki küstahlığa bir tokatla cevap vermemek için kendimi nasıl tutabiliyorum, bilmem. İnsana diken gibi batan bu kayıtsızlık karşısında kuduracak gibi oluyorum. Birkaç tokat atsam içim rahat ederdi.

AGNÈS

Eh, benim elimden ne gelir? Canınız beni dövmek isterse dövebilirsiniz.

ARNOLPHE

(Kendi kendine.)

İşte bu söz, bu bakış karşısında hiddetim geçiyor, yüreğimde merhamet uyanıyor; yaptığı kötülüğü görmez oluyorum. Sevmek ne garip şey! Böyle hain kadınlar karşısında erkekler ne kadar aciz kalıyorlar! O kadınların kusurlarını bilmeyen yoktur. Herkes bilir ki onların işi gücü saçma sapan, bilinçsizce şeyler yapmaktır. Kafaları şeytanlıkla dolu, ruhları çürüktür. Onlardan daha zayıf, daha miskin, daha sebat-sız, daha nankör mahlûk yoktur. Bütün bunlara rağmen dünyada bu uğursuzlar için yapılmadık fedakarlık yoktur.

(Agnès'e.)

Neyse, barışalım artık. Vefasız kız, bütün kabahatlerini affederek seni yine seviyorum. Aşkımın derecesini anla ve bu iyiliğime karşı sen de beni sev.

AGNÈS

Sizi memnun etmeyi bütün kalbimle isterdim. Elimden gelse bunu sizden esirger miyim?

ARNOLPHE

O küçük ağzını sevsinler! İstersen sevebilirsin. Yeter ki...

(İçini çeker.)

...şu yalvaran aşkı dinle, bitkin gözlerime bak, halimi gör. O ağzı süt kokan çocuğu bırak, aşkı kalbinden sil. Mutlaka sana büyü yapmıştır. Benimle yüz kere daha mutlu olursun. Sen zarafete, süse düşkünsün. Merak etme, istediğine kavuşacaksın, söz veriyorum. Seni gece gündüz durmadan okşayacağım, sana nazlı bir bebek gibi bakacağım, seni öpeceğim, yiyeceğim. Canın nasıl isterse öyle yaşayacaksın. Başka söze gerek yok, daha ne söyleyim?

(Kendi kendine.)

Aşk insana neler söyletiyor!

(Yüksek sesle)

Kısacası hiçbir aşk benimki gibi olamaz. Nankör! Bunu sana nasıl ispat edeyim? Saçlarımı mı yolayım? Ağlayım mı, dövüneyim mi? Kendimi öldüreyim mi? Evet, ne istiyorsun, söyle. Zalim, sana aşkı ispat etmek için her şeyi yapmaya hazırım.

AGNÈS

Bakın işte, bütün bu sözleriniz hiç de kalbime işlemiyor. Horace olsa, iki sözle neler yapmazdı!

ARNOLPHE

Ah, bu kadar hakaret artık fazla! İnsanı bu kadar kızdırmak da olmaz. Artık düşündüğümü yapacağım. Serkeşliği çok ileri götürdün. Seni şehirden sürüp çıkarmayı bilirim. İsteklerime karşı gelip beni çileden çıkarıyorsun. Kuş uçmaz bir manastır hüccresine girersen aklın başına gelir.

5. Sahne

ALAIN, ARNOLPHE, AGNÈS,

ALAIN

Efendim, ne oldu bilmiyorum ama, galiba Agnès herifin ölüsüyle birlikte savuşup gitti.

ARNOLPHE

İşte burada. Benim odama kapayın. Herfin onu burada aramasına imkân yok. Zaten kız da en çok yarım saat kalacak. Onu daha güvenli bir yere yerleştirmek için gidip bir araba getireceğim. Siz ortalıkta görünmeyin, gözünüzü de sakın kızıdan ayırmayın. Böyle birden yer değiştirince belki ruhu bu münasebetsiz sevdadan kurtulur.

6. Sahne

ARNOLPHE, HORACE

HORACE

Ah, Senyör Arnolphe! Acıyla yanarak size geliyorum. Tanrının gazabına uğradım. Bu derece zulüm, bu derece haksızlık olur mu? Beni sevgilimden ayırmak istiyorlar. Babam sabah karanlığında çıkageldi. Demin şurada arabadan indi. Gelişinin sebebini bilmediğimi size söylemiştim. Meğer hiç haber vermeksizin beni nikâhlanmış. Buraya düğünü yapmaya gelmiş. Kendinizi benim yerime koyun da söyleyin; dünyada daha kötü bir aksilik olur mu? Şu dün size kim olduğunu söylediğim Enrique yok mu? Başıma gelen bütün felaketlerin sebebi o. Babamla birlikte mezarımı kazmaya geliyor. Bana onun biricik kızını vereceklermiş. Daha ilk sözlerinde az kalsın düşüp bayılacaktım. Aklım başımdan gitti, onları daha fazla dinlemek istemiyordum. Tam o sırada babam sizi ziyarete geleceğinden söz edince, ondan önce hemen çıkıp geldim. Yalvarırım, Agnès'le olan ilişkimden sakın babama söz etmeyin; fena halde kızar, bir taraftan da beni evlendirmek kararından vazgeçirmeye çalışsın. Babam size çok güvenir.

ARNOLPHE

Hayhay!

HORACE

Söyleyin de bu işi biraz geri bıraksın; bir âşıktan bu dostluğu esirgemeyin.

ARNOLPHE

Hiç merak etmeyin.

HORACE

Bütün ümidim sizde.

ARNOLPHE

Peki, peki.

HORACE

Sizi gerçek bir baba biliyorum. Ona deyin ki benim yaşımdır...

Ah! İşte geliyor. Dinleyin, size bir sürü sebep sayayım.

(Sahnenin bir köşesine çekilirler.)

7. Sahne

ENRIQUE, ORONTE, CHRYSALDE, HORACE,
ARNOLPHE

ENRIQUE

(Chrysalde'e.)

Kimse bir şey söylemese bile, sizi görür görmez tanıyacaktım. Bir zamanlar karım olan sevimli hemşirenizin bütün hatlarını yüzünüzde görüyorum. Zalim felek izin vermiş olsaydı sadık karıcığımı, geçirdiğimiz uzun felaketlerden sonra, akrabalarını görmeye getirecektim. Bu sevinçli günleri beraber yaşayacaktık. Fakat ne çare ki kaderin uğursuz kuvveti bizi ondan sonsuza kadar yoksun bıraktı. Onunla aşkımızdan kalan biricik yadigârıyla avunmaktan başka çare yok. Kızımın mutluluğu sizi de ilgilendirir. Kız kardeşinizin bıraktığı emanetin geleceği hakkında sizin görüşünüzü almadan bir karar verirsem hata etmiş olurum. Oronte, onu oğluna istiyor. Hayırlı bir kısmet, fakat bu teklife benim gibi sizin de onay vermeniz gerekir.

CHRYSSALDE

Bu hayırlı işi onaylayacağımdan kuşku duymakla düşüncelerim hakkında olumsuz bir kanaat beslemiş oluyorsunuz.

ARNOLPHE

(*Horace'a.*)

Evet, bakın işinizi nasıl yapacağım.

HORACE

(*Arnolphe'a.*)

Aman dikkat edin de...

ARNOLPHE

(*Horace'a.*)

Hiç merak etmeyin.

ORONTE

(*Arnolphe'a.*)

Ah! Seninle kucaklaşmak ne büyük mutluluk!

ARNOLPHE

Sizi gördüğüme ne kadar sevindim!

ORONTE

Buraya gelişim...

ARNOLPHE

Anlatmaya gerek yok, sizi buraya getiren sebebi biliyorum.

ORONTE

Demek daha önce size söylediler?

ARNOLPHE

Evet.

ORONTE

Çok iyi.

ARNOLPHE

Oğlunuz bu evliliğe yanaşmıyor, kalbine uygun gelmeyen bu işi pek yadırgıyor. Hatta sizi bu kararınızdan vazgeçirmemi benden rica etti. Size önerim, bu evliliğin geri bırakılmasına kesinlikle razı olmamak ve babalık nüfuzunuza saygı gösterilmesini sağlamaktır. Gençleri zorla

yola getirmek gerek. Gevşek davranırsak onlara kötülük etmiş oluruz.

HORACE

(Kendi kendine.)

Vay hain herif!

CHRYSLALDE

Delikanlının gönlü razı değilse, zorlamak bence hiç doğru değil. Eniştem de benimle aynı düşüncede.

ARNOLPHE

Ne demek! Bir baba çocuğuna söz geçiremeyecek kadar gevşek mi olmalı? İdare edeceğimiz bir adamın idaresi altına girmek çok hoş bir şey olur doğrusu. Hayır, hayır, o benim iyi dostumdur; onun şerefi benim şerefimdir. Mademki söz vermiştir, sözünü yerine getirmelidir. Kararlarının kesin olduğunu göstermeli ve oğlunun başka heveslerini kırmalıdır.

ORONTE

Çok doğru söylüyorsunuz. Bu evlilik konusunda oğluma söz dinletmeyi bana bırakın.

CHRYSLALDE

(Arnolphe'a.)

Bu evlilik için bu kadar istekli davranmanıza şaşıyorum. Bunun sebebini bir türlü anlayamıyorum.

ARNOLPHE

Ben ne yaptığımı biliyorum ve ne gerekiyorsa onu söylüyorum.

ORONTE

Evet, evet, Mösyö Arnolphe. Bu işte...

CHRYSLALDE

Bu isim onun hoşuna gitmez. Size söylemiştim ya, o şimdi Mösyö de la Souche.

ARNOLPHE

Önemi yok.

HORACE

Aman! Neler işitiyorum!

ARNOLPHE

(Horace'a dönerek.)

Evet, kazın ayağı bu işte. Davranışımın yerinde olduğunu şimdi anlıyorsunuz ya?

HORACE

Aman Tanrım!..

8. Sahne

GEORGETTE, ENRIQUE, ORONTE, CHRYSALDE,
HORACE, ARNOLPHE

GEORGETTE

Efendim, yanında durmazsanız Agnès'i zapt edemeyeceğiz. Her şeyi göze alarak kaçmak istiyor. Belki kendisini pencereden de atar.

ARNOLPHE

Onu bana getirin. Şimdi alıp götüreceğim.

(Horace'a.)

Üzülmeyin. Sürekli bir mutluluktan insan gurura kapılır. Hem atasözüdür, değirmende herkesin bir sırası vardır.

HORACE

Aman Tanrım! Başıma gelen bu dertler nedir? Kim böyle bir felakete uğramıştır acaba?

ARNOLPHE

(Oronte'a.)

Nikâhı geciktirmeyin; ben de geleceğim, şimdiden kendi kendimi davet ediyorum.

ORONTE

Bizim kararımız da öyle.

9. Sahne

AGNÈS, ALAIN, GEORGETTE, ENRIQUE, ORONTE,
HORACE, CHRYSALDE, ARNOLPHE

ARNOLPHE

Gel güzelim, gel. Seni zapt edemiyorlarmış, inatçılık ediyor-muşsun. İşte sevdalın; onu alçakgönüllü ve tatlı bir reverans-la sevindirebilirsin. Haydi hoşça kalın, olayların gelişmesi isteklerinize uygun düşmedi ama âşıklar her zaman emel-lerine kavuşmazlar.

AGNÈS

Horace, beni böyle alıp götürmesine razı olacak mısın?

HORACE

O kadar dertliyim ki ne yapacağımı bilemiyorum.

ARNOLPHE

Haydi bakalım geveze, haydi.

AGNÈS

Ben burada kalmak istiyorum.

ORONTE

Yahu, şu bilmecenin ne olduğunu bize de anlatın. Bir şey anlamadan birbirimize bakıp duruyoruz.

ARNOLPHE

Uygun bir zamanda anlatırım. Şimdilik hoşça kalın.

ORONTE

Bu da ne demek? Nereye gidiyorsunuz? Bize gereken açık-lamayı yapmıyorsunuz.

ARNOLPHE

Size söyledim ya, onun mızımızlanmasına bakmayarak dü-ğünü yapın.

ORONTE

Peki ama, size her şeyi söylediler de, gelin adayının yanınız-daki kız olduğunu söylemediler mi? O, Senyör Enrique'in güzel Angélique'le gizli ilişkilerinden olan kızıdır. Siz kim-den söz ediyorsunuz?

CHRYSSALDE

Sözleri beni de hayrete düşürmüştü.

ARNOLPHE

Ne?..

CHRYSSALDE

Ne olacak? Kız kardeşim, bu gizli beraberlikten bir kız çocuk sahibi oldu ve kızın varlığı bütün aileden saklandı.

ORONTE

Hiçbir şey duyulmaması için, babası çocuğu sahte bir adla bir köylü kadının bakımına bıraktı.

CHRYSSALDE

Bu sıralarda işleri bozuldu, kader kendisini yurt dışına çıkmaya mecbur etti.

ORONTE

Denizaşırı memleketlere giderek bir sürü sıkıntı çekti.

CHRYSSALDE

Ülkesinde bazı kıskanç ve sahtekâr insanların elinden kap-
tıkları servetini oralarda çalışıp çabalayarak yeniden ka-
zandı.

ORONTE

Fransa'ya döner dönmez, kızını emanet etmiş olduğu ka-
dını buldu.

CHRYSSALDE

Bu köylü kadın da kızcağızı dört yaşındayken sizin koru-
manıza verdiğini söyledi.

ORONTE

Kadıncağızın bu hareketine, sefaletе düşmesi ve sizi mer-
hametli bir insan bilmesi sebep olmuş.

CHRYSSALDE

Eniştem de yüreği sevinç ve heyecanla dolarak o köylü ka-
dını alıp buraya kadar getirdi.

ORONTE

O kadını şimdi göreceksiniz. Bütün esrar herkesin önünde
meydana çıkacak.

CHRYSLALDE

Duyduğunuz azabı hissetmiyor değilim, fakat talihiniz varmış, bu iş sizin hakkınızda hayırlı oldu. Eğer boynuz takmamak sizin için büyük bir nimetse, bunun asıl çaresi hiç evlenmemektir.

ARNOLPHE

(Heyecanından hiçbir şey söyleyemez, gider.)

Of! Of!..

ORONTE

Niçin bir şey söylemeden savuşuyor?

HORACE

Ah babacığım; bu şaşılacak bilmeceyi tamamiyle öğreneceksiniz. Çok yerinde olan kararınızı rastlantılar zaten gerçekleştirmişti. Bu güzel kızla ben birbirimize gönül vermiş, sözleşmiştik. Sizin aramaya geldiğiniz ve benim istemem diyerek sizi kızdırdığım kız da meğer ondan başkası değilmiş.

ENRIQUE

Onu görür görmez tanıdım, o andan beri içim içime sığmıyor. Ah kızım! Böyle tatlı heyecanlara dayanamıyorum.

CHRYSLALDE

Kardeşim, ben de aynı haldeyim; fakat burası yeri değil. Haydi eve gidelim, bilmeceleri orada çözeriz. Dostumuzun unutulmaz iyiliklerinin hesabını da orada görür ve her şeyi bilerek yapan Tanrıya şükürler ederiz.